

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΑΙ ΣΙΤΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ.

Ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ Δημοκρατίᾳ ὑπῆρχε νόμος, ἀπαγορεύων ἐπὶ ποινῇ θανάτου τὴν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου ἀγορὰν πλειοτέρου τῶν πενήκοντα φορμῶν σίτου. Ἄγνωστος εἶναι ἐπακριβῶς ἡ χωρητικότης τοῦ φορμοῦ· καθὼς ὁμως παρατηρεῖ ὁ Βασεκ, δὲν διέφερε πολὺ τῆς τοῦ μεδίμνου, ὅστις ἰσοδυναμεῖ πρὸς 34 περίπου ὀκάδας. Ὅθεν λαμβανομένου τοῦ μέτρου τούτου ὡς βάσεως, οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις ἠδύνατο νὰ ἀγοράσῃ ἄνω τῶν 1500 ὀκάδων σίτου. Ἡ ἀπαγόρευσις ἔχει βεβαίως τὴν ἔννοιαν οὐ μόνον τῆς ἐράπαξ ἀγορᾶς ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκ διαλειμμάτων, διότι ἄλλως θὰ ἐδίδεν ἀφθονον ὕλην εἰς καταβολιεύσεις. Τελικὸς σκοπὸς ἦτο ἡ διακώλυσις τῶν καθ' ὅλον τὸ ἔτος ἄνω τῶν 1500 ὀκ. σίτου ἰδιαίτερων ἀποταμιεύσεων διὰ μέσου τῆς ἀγορᾶς, χωρὶς ἐντεῦθεν νὰ περιορίζονται αἱ ἀνάγκαι τῆς οἰκογενειακῆς καταναλώσεως, αἵτινες ἠδύναντο καὶ εἰς μείζον ἔτι ποσὸν διαδοχικῶς νὰ ἀναβιβασθῶσι.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἐξόχου διὰ τὴν Ἀθηναϊκὴν Δημοκρατίαν σημασίας τῶν ἐξῶθεν εἰσκομιζομένων δημητριακῶν κερπῶν, ἢ κατὰ τῶν σιταποταμιεύσεων πρόνοια ἀνήκει εἰς σπουδαιότατην ἔποψιν τῆς οἰκονομικῆς τῶν χρόνων ἐκείνων διοικητικῆς. Ὅφειλομεν εἰς τὴν ρητορικὴν τοῦ Δυσίου δεινότατον λόγον κατὰ τῶν σιταποτα-

μειυτῶν τῆς ἐποχῆς του. «Τότε (λέγει), ὡ ἄνδρες δικασταί, πλείσα κερδαίνουσιν οὗτοι, ὅταν ἐπέρχωνται δημόσιαι δυστυχίαι. Οὕτω δὲ ἄσμενοι τὰς συμφορὰς τὰς ὑμετέρας ὀρῶσιν, ὥστε τὰς μὲν πρότερον τῶν ἄλλων πληροφοροῦνται, τὰς δὲ αὐτοὶ πλαστουργοῦσιν, ἢ ὅτι π. χ. ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ ἐναυάγησαν τὰ πλοῖα ἢ συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἢ ὅτι αἱ ἐξωτερικαὶ ἀγοραὶ ἐκλείσθησαν, ἢ ὅτι ἐξερράγη πόλεμος. Εἰς τόσον δὲ βαθμὸν ἐχθρας ἀπολήγουσιν ὥστε καὶ ἐν ᾧ χρόνῳ δὲν ἐπιβουλεύονται ἡμᾶς οἱ πολέμοι, τὸ πράττουσιν αὐτοί. Διότι ὅταν ἔχετε πλείονα ἀνάγκην αἴτου, τὸν ὑφαρπάζουσιν οὗτοι καὶ δὲν τὸν πωλοῦσι μέχρι οὗ ἐπιτύχωσι τιμὴν ἀνωτέραν, τὴν ὁποίαν προσδιορίζουσιν αὐτοί. Ὡστε ἐνίοτε, εἰρήνης οὔσης, πολιορκούμεθα ὑπὸ τούτων. Τοιαύτην δὲ ἐκπαλαί ἢ πόλις ἐγνώρισεν πανουργίαν καὶ κακόνοιαν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, ὥστε ἐνῶ ἐφ' ὅλων τῶν λοιπῶν ὠνίων κατεστήσατε τοὺς ἀγορανόμους φύλακας, ἐπὶ ταύτῃ μόνῃ τῇ τέχνῃ ἰδιαιτέρως σιτοφύλακας διορίζετε. Ἐὰν δὲ πολλάκις ἤδη ἐτιμωρήσατε διὰ τῆς μεγίστης τιμωρίας ἐκ τῶν ἀρχόντων τούτων τοὺς μὴ δυναθέντας νὰ καταστειλωσι τὴν πονηρίαν τῶν σιτοπωλῶν, τί πρέπει νὰ πάθωσιν οὗτοι παρ' ὑμῶν, ὁπότε καὶ τοὺς μὴ δυναμένους νὰ τοὺς φυλάττωσιν ἀποκτείνετε; . . .

α' Αναμνησθῆτε, ὡ ἄνδρες δικασταί, ὅτι πολλῶν ἤδη ἐχόντων ταύτην τὴν αἰτίαν θάνατον κατέγνωτε. Νομίζω ὡς πασιγνωστον, ὅτι οἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀγῶνες κοινότατοι τυγχάνουσιν ὄντες εἰς τοὺς πολίτας. Θὰ μάθωσιν οὗτοι ὁποῖαν ἔχετε γνώμην περὶ αὐτῶν. Ἐὰν καταδικάσῃτε εἰς θάνατον τοὺς κατηγορουμένους, θὰ καταστῶσι οἱ ὁμοτέχνοι των κοσμιώτεροι, ἐὰν τοὺς ἀπολύσῃτε, θὰ καταστῶσιν ὅλοι αὐθαδέστεροι. Πρέπει, ὡ ἄνδρες δικασταί, νὰ τιμωρήσῃτε αὐτοὺς οὐ μόνον διὰ τὰ παρελθόντα ἀδικήματά των, ἀλλὰ καὶ παραδείγματος ἕνεκα τῶν μελλόντων. Καὶ πάλιν μόλις τοιοῦτοτρόπως εἶναι ἀνεκτοί. Ἐνθυμηθῆτε ὅτι διὰ

τὴν τέχνην ταύτην πολλοὶ ἐξετέθησαν εἰς κίνδυνον θανάτου, καὶ ὅτι τόσον μεγάλας ὠφελείας ἐξ αὐτῆς ἀπολαμβάνουσιν, ὥστε μᾶλλον προτιμῶσι νὰ δικάζωνται καθ' ἑκάστην περὶ τῆς ζωῆς των ἢ νὰ παύσωσι ἀδίκως παρ' ὑμῶν κερδαίνοντες. Ὅχι αὐτοὺς παρακαλοῦντας καὶ ἰκετεύοντας ἐλεήσατε, ἀλλὰ τοὺς διὰ τὴν πονηρίαν τούτων ἀποθανόντας ὑμετέρους συμπολίτας.»

Κατὰ πόσον ἐλειτούργησεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ θανατική ποινὴ εἶναι ζήτημα δευτερεύον τὸ ἀκριβὲς εἶναι, κατ' αὐτὸν εἶτι τὸν ρήτορα, ὅτι ἐν Ἀθήναις ἡ σιταποταμιευτική κερδοσκοπία ἦτο ὡς ἡ Λερναία Ὑδρᾶ, ὅσον ἀπεκόπτοντο αἱ κεφαλαὶ αὐτῆς, τόσον ἐγεννῶντο νέαι. Ἐν Ῥώμῃ ἦτο ἡπιωτέρα ἡ νομοθεσία· κατ' ἀρχὰς οἱ κερδοσκόποι σιταποταμιευταὶ ἐτιμωροῦντο διὰ προστίμου 20 χρυσῶν, ἀκολούθως ἀφέθη ὁ προδιορισμὸς τῆς ποινῆς εἰς τὸ δοκοῦν τῶν κριτῶν, ἀργότερον δὲ ἐδημεύοντο οἱ ἀποταμιευόμενοι καρποί, κατόπιν δὲ καὶ ὅλη τοῦ σιταποταμιευτοῦ ἡ περιουσία. Ἐπὶ τῶν αὐτῶν περίπου ὁρίων ἀνεπτύχθησαν αἱ μεσαιωνικαὶ νομοθεσίαι, καθ' ἃς ἀπαντῶνται τὸ πρόστιμον καὶ ἡ δήμευσις τῶν ἀποταμιευομένων σιτηρῶν. Ὁ Γαλλικὸς νόμος τῆς 26 Ἰουλίου 1793, ὁ διὰ θανατικῆς ποινῆς τιμωρῶν τοὺς κερδοσκόπους, οἵτινες ἀπεταμίευσαν δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ἐν γένει τὰ διὰ τὰς πρώτας ἀνάγκας χρειώδη, εἶναι ἀπότομος ὀπισθοδρόμησις πρὸς τὰς σχετικὰς ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ Δημοκρατίᾳ οικονομικὰς ἀρχὰς.

Ἡ ἐν ἰσχύϊ καὶ παρ' ἡμῖν νομοθεσία διέπεται, κατὰ τὸ κύριον τοῦ προκειμένου θέματος, ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς βιομηχανικῆς ἐλευθερίας. Οὐδεὶς περιορισμὸς ἐπιβάλλεται εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν σιτηρῶν καὶ ἐν γένει τῶν τροφίμων. Ἀπ' ἐναντίας εἰς τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος σιτοπώλας ἐπιβάλλεται ὡς ὑποχρέωσις μέχρι τινὸς ὁρίου ἢ προμήθεια σιτηρῶν, ἀπὸ ἰδεῶν προφανῶς προστατευτικῶν τοῦ κοινοῦ τῶν καταναλωτῶν. Κατὰ τὸ ἄρθρον 386 τοῦ ποινικοῦ νόμου οἱ ἐξ ἐπιτηδεύματος πωληταὶ τροφίμων, ἐπομένως καὶ οἱ σιτοπῶ-

λαι, ὀφείλουσι νὰ προμηθεύωνται τὰ ὑπὸ τῆς ἀρχῆς διαταγμένα ταμιεύματα· ἐὰν ἄνευ νομίμων κωλυμάτων παρέλειψαν τὴν ὀρισμένην αὐτοῖς προμήθειαν, τιμωροῦνται διὰ προστίμου 30—300 δρ. καὶ ἂν ἡ ἔλλειψις τῶν συνέβη ἐν καιρῷ δημοσίας ταραχῆς ἢ τοιαύτη ἐπῆλθε ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ταύτης τιμωροῦνται περιπλέον διὰ κρατήσεως 1—6 ἐβδομάδων. Ἡ διάταξις αὕτη ὑποθέτει τὴν παρέμβασιν τῆς Ἀρχῆς, πρὸ τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει διατεταγμένον ταμίευμα καὶ ἐπομένως οὔτε ποινή.

Ἄλλ' ἢ παρ' ἡμῖν σιταποταμειυτικὴ ἐλευθερία εἶναι οὐσιωδῶς μονομερής. Ἐπειδὴ ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἡ ἀποταμίευσις ἐνεργεῖται ἢ δι' ἀγορᾶς νέων σιτηρῶν ἢ διὰ μὴ πωλήσεως τῶν ὑπαρχόντων, ὁ Ἕλληνας νομοθέτης δὲν εἶναι ἐπίσης γενναῖος πρὸς ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους ταύτας. Ἡ τελευταία, ἢτοι τῆς μὴ πωλήσεως ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς σιτεμπόρους. Κατὰ τὸ ἀπὸ 6 Ἀπριλίου 1835 διάταγμα τιμωροῦνται διὰ προστίμου οἱ ἀποκρύπτοντες καὶ οἱ μὴ πωλοῦντες πρὸς τὸ κοινὸν τὰ πρὸ ἑαυτοῦ ὑπάρχοντα σιτηρᾶ. Τὸ δὲ πρόστιμον ἀναδιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 385 τοῦ ποινικοῦ νόμου μέχρι 200 δρ. ὅταν ἡ ἀπόκρυψις συμβαίῃ πρὸς τὴν Ἀρχὴν καὶ ἡ ἄρνησις τῆς πρὸς τὸ κοινὸν πωλήσεως κατόπιν, προστιθεμένης τῆς κρατήσεως τῆς 1—6 ἐβδομάδων ἐὰν ἡ ἀπόκρυψις καὶ ἡ ἄρνησις αὕτη ἐγένοντο ἐν καιρῷ δημοσίας ταραχῆς ἢ ἐπροξένησαν τοιαύτην.

Ἡ λοιπὴ τοῦ ἡμετέρου νομοθέτου ἐπέμβασις εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς σιταποταμειυτικῆς ἀνάγκεται μᾶλλον εἰς τὴν διατίμησιν τῶν σιτηρῶν καὶ εἶναι κοινὴ πρὸς ὅλα τὰ τρόφιμα. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ μὲν τὸ διάταγμα τῆς 6 Ἀπριλίου 1835 τιμωροῦνται διὰ προστίμου οἱ ἰδιαιτέρας πωλοῦντες συμφωνίας πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἐλευθέρως πωλήσεως καὶ κυκλοφορίας τῶν τροφίμων ἐν γένει, κατὰ δὲ τὰ ἀρθρα 385 καὶ 386 τοῦ ποινικοῦ νόμου διὰ προστίμου μὲν μέχρι 200 δρ. τιμωροῦνται οἱ αὐξάνοντες τὴν παρά τῶν

πωλητῶν ζητουμένην τιμὴν, οἱ ἀπομακρύνοντες τῆς ἀγορᾶς ἄλλους πωλητὰς, οἱ τροφιμοκάπηλοι οἱ ἀγοράζοντες καθ' ὁδὸν τὰ διὰ τὴν ἀγορὰν διωρισμένα τρόφιμα, καὶ οἱ μυστικὰς συνάπτοντες συμφωνίας μετὰ τῶν πωλητῶν πρὸς ἀναβάσιν τῆς τιμῆς· διὰ προστίμου δὲ μέχρι 300 δρ. τιμωροῦνται οἱ ἐξ ἐπιτηδεύματος τροφιμοπῶλαι, ἐπομένως καὶ οἱ σιτοπῶλαι, ὅταν συμφωνῶσι μετ' ἀλλήλων νὰ πωλῶσι ἢ περὶωρισμένως κατὰ χρόνον καὶ τάξιν, ἢ εἰς τμᾶς ὑπερβαίνουσας τὴν παρά τῆς Ἀρχῆς τεταγμένην διατίμησιν. Εἰς τὰς ἀνωτέρω τοῦ ποινικοῦ νόμου περιπτώσεις συνεπιβάλλεται καὶ κράτησις 1—6 ἐβδομάδων, ἐὰν συνέβησαν ἐν καιρῷ δημοσίας ταραχῆς ἢ προεκάλεσαν τοιαύτην.

Ἀναλυόμεναι τινὲς τῶν περιπτώσεων τούτων κατὰ βάθος, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐγγίζουσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ σιτεμπορίου. Ἄλλ' ἡ ἀστυνομικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔννοια εἶναι προφανής, ἰδιαιτέρως δὲ ἀναπτύσσεται εἰς τὰ ἐξῆς θέματα, τὰ ὁποῖα ὑπενομιζοῦσι τὰς ὑπὸ τοῦ Λυσιίου ἀναφερομένας πλαστοουργίας τῶν ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ Δημοκρατίᾳ σιτοπωλῶν. Κατὰ τὸ ἀρθρον 407 τοῦ ποινικοῦ νόμου τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως διμήνου καὶ διὰ χρηματικῆς ποινῆς 20—200 δρ. ὅστις, σκοπῶν νὰ καταστήσῃ τὴν τιμὴν τῶν πραγματειῶν (ἐπομένως καὶ τῶν σιτηρῶν) μείζονα ἢ ἐλάσσονα παρά τὴν συνήθη διὰ τῆς ἐλευθέρως συναλλαγῆς ὀριζομένην ἢ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πώλησιν αὐτῶν, διασπείρει ἐν γνώσει ψευδεῖς φήμας ἢ ἀνύπαρκτα γεγονότα· ἐὰν δὲ τοῦτο ἐγένετο κατὰ προηγουμένην συμφωνίαν μετὰ πολλῶν, ἢ ποινὴ τῆς φυλακίσεως ἀναδιβάλλεται μέχρις ἑξ μηνῶν καὶ ἡ χρηματικὴ μέχρι 4000 δραχμῶν.

Ἐν γένει, εἴτε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νομοθετικῆς κατὰ τῶν σιταποταμειύσεων ἀυστηρότητος, εἴτε κατὰ τὴν τῆς ἀστυνομικῆς μόνον ἐπ' αὐτῶν παρεμβάσεως τοῦ Κράτους, ἐν γένει τὸ κατ' αὐτὰς κερδοσκοπικὸν ἐμπόριον, ἀφαιρῶν ἐκ τῆς κυκλοφορίας μεγάλας τροφίμων ποσότητας ἵνα τὰς

ἐκθέσει εἰς τὴν ἀγορὰν ἐν τῷ μέλλοντι ὑπὸ ὄρους μείζονος ζήτησεως καὶ ἐπομένως μείζονος τιμῆς δι' ὅλων τῶν συνδυασμῶν τοῦ σκοπούμενου μονοπωλίου, εἶναι ἀντικείμενον συστηματικῆς τῶν λαῶν ἀντιπαθείας καθ' ὅλας τὰς περιόδους καὶ καθ' ὅλας τὰς χώρας. Εἰς καιροὺς παραχώδεις ἢ λαϊκῆ ἀπέχθεια περιβάλλει τὸ σιταποταμιευτικὸν ἐμπόριον διὰ πολλῶν κινδύνων καὶ πολλῶν καταστροφῶν. Ἄρκοῦσι τὰ προεκτεθέντα νομοθετικὰ δείγματα, ἵνα μὴ ἀναγραφῶσι καὶ τὰ συναφῆ χρονικά. Πρέπει δὲ φυσικὸς τις νόμος νὰ ὑπάρχη ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἵνα μὴ ἀποδειλιώσιν οἱ εἰς αὐτὸν ὑπηρετοῦντες ἀπὸ τοιούτων δεινῶν. Ἡ οἰκονομικὴ ἱστορία μαρτυρεῖ, ὅτι αἱ περιπέτειαι ἤλθον καὶ παρήλθον, οἱ δὲ σιταποταμιευταὶ οὐδέποτε ἔλειψαν ἐκ τῆς ἐμπορικῆς σκηνῆς.

Ἐν τούτοις εἶναι εὐαπόδεικτος ἢ πεπλανημένη βάσις ἐφ' ἧς στηρίζεται ὅλη ἢ κατὰ τῶν σιταποταμιευτῶν ἀπέχθεια. Μήπως ἀπέβη εἰς κακὸν ἢ ὑπὸ τοῦ Φαραῶ ἐνεργηθεῖσα σιταποταμιεύσις κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγάλης εὐφορίας εἰς ἀντιστήκωσιν τῶν ἐπελθόντων βαρυτάτων δεινῶν τῆς ἑπταετοῦς ἀφορίας; Ἀλλὰ δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι τὸ σιταποταμιευτικὸν ἐμπόριον εἶναι ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησις, γινομένη πρὸς τὸ συμφέρον τὸ ἀτομικόν. Τί σημαίνει ἐὰν ἐν τούτῳ σώζεται καὶ τὸ γενικόν; διότι βεβαίως οὐδεὶς ἐννοεῖ ἵνα ζήσῃ ἐκ τῶν ἀποταμιευμάτων τοῦ ἄλλου. Καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ἐπώλει τὸν ἀποταμιευθέντα σίτον τοῦ μάρτυρες οἱ υἱοὶ τοῦ Ἰακώβ.

Μετά τὴν δικαιολογικὴν δὲ ἐννοιαν τῆς ἐλευθέρως ἀποταμιεύσεως εἰς πᾶν εἶδος προϊόντων, ὅσον ἀγορᾶ τὰ σιτηρὰ ὑπάρχει ἰδιαιτέρα ἐποψις, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ αὐτὸς ὁ πεπλανημένος φόβος εἶναι μάταιος ἐντελῶς. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐποχῇ, καθ' ἣν ἢ συγκοινωνία εἶναι τόσον ταχεία, ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὑπὸ τοῦ τηλεγράφου σιτοδεία ἐν τινὶ χώρᾳ, ὅπως εὐθὺς ἐκκινήσωσι τὰ περιστεύματα τῆς ἀλλῆς εἰς βοήθειαν. Ἀπέναντι τοῦ ἀδιακόπου τούτου ἐμπο-

ρικοῦ ρεύματος ἢ δύναμις τῶν σιταποταμιευτῶν εἶναι οὐσιωδῶς μικρά. Αἱ ἀποθήκαι τῶν εὐρίσκονται ἀδιαλείπτως εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ συναγωνισμοῦ πρὸς τὸν ἐκάστοτε εἰσκομιζόμενον σίτον εἴτε ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς ἐπικρατείας εἴτε ἐκτὸς αὐτῆς. Ἀπητοῦντο δὲ μυθώδεις θησαυροὶ ἴια, ἀγοράζων τις τὸν σίτον ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὸ δοῦναι καὶ λαβεῖν χωρῶν, γίνῃ κύριος τῆς παγκοσμίου, τρόπον τινὰ, σιταγορᾶς. Ὑπόθεσις δηλαδὴ ἀδύνατος. Τοιοῦτοτρόπως μένει ἢ εὐεργετικὴ μόνῃ ἐποψίς τῆς σιταποταμιεύσεως, ἣτις κινεῖται ὑπὸ τοῦ συμφέροντος, ἰσορροπεῖ διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ, καὶ θεραπεύει ὑπὸ τὴν αἰγίδα τούτου τὰς γενικὰς τῶν λαῶν ἀνάγκας.

ΚΑΤΩΤΑΤΗ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ.

Συνήθως ἡ ἐκπαίδευσις διαιρεῖται εἰς κατωτάτην, μέσην καὶ ἀνωτάτην. Ὑπολαμβάνω τὴν κατωτάτην ὡς τὴν μᾶλλον τοῦ ἐθνικοῦ σώματος χαρακτηριστικὴν, καθὼς μακαρίζω τὰς χώρας ἐκεῖνας, αἵτινες ἔχουσι οὐχὶ τοὺς πλείονας σοφοὺς ἀλλὰ τοὺς ὀλιγωτέρους ἀγγραμμάτους. Ἡ κατωτάτη ἐκπαίδευσις εἰς τὸ τελευταῖον ἰδίως ἀποβλέπει. Ἐν καλῶς ὀργανισμένη πολιτείᾳ ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς πρέπει νὰ ἀναγινώσκωσι τὰς ἐγγράφους παντὸς εἶδους ἐκθέσεις τῆς ἡμερησίας τοῦ ἔθνους ζωῆς. Ἀφ' ἧς κατέστη ἀδύνατον νὰ ἀκούωσιν ὅλοι οἱ πολῖται τὴν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Πρυκὸς ὀμιλοῦσαν ἐλευθερίαν, κακὸς πολιτῆς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις δὲν ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς του εἰς τὸ νεώτερον τῆς τυπογραφίας βῆμα.

Υπό τὴν ἔποψιν ταύτην σημαντικωτάτη εἶναι ἡ ἀριθμητικὴ ἐν ἐκάστη χώρᾳ ἀνάπτυξις τῶν εἰδῶτων γραμμάτων. Ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς ζωῆς, ἡ ἐπιστημονικὴ, ἡ βιομηχανικὴ καὶ ἐν γένει ἡ κοινωνικὴ ἐπιτυχάνει διὰ τῆς γνώσεως καὶ χρήσεως τῶν γραμμάτων τεραστίους δυνάμεις εἰς περαιτέρω ἐπίδοσιν. Ἐπομένως πρόδηλον εἶναι κατὰ πόσον ἐνδιαφέρει ἡ μελέτη τῶν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως φυτωρίων. Ἐννοῶ τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν αὐτοῖς φοιτῶντων, περὶ τῶν ὁποίων χάρις εἰς τὴν τελευταίαν ἐν Βιέννῃ Ἐκθεσιν (1873) ἀπὸ εἰδικῆς μελέτης τοῦ K. Lavassent, ἔχομεν τὰς ἐξῆς συγκριτικὰς μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐθνῶν πληροφορίας.

Ἐάν υποθέσωμεν νοητὴν τινα ἐκπαιδευτικὴν κλίμακα, ἡ διεθνὴς τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως καταστατικὴ ἐν μὲν τῇ κατωτάτῃ βαθμίδι κατατάσσει τὴν Αἴγυπτον ἐν δὲ τῇ ἀνωτάτῃ τὴν Σαξωνίαν. Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἐπὶ 100 κατοίκων ἐν μὲν τῇ Αἰγύπτῳ ὑπολογίζει $\frac{1}{5}$ μαθητοῦ, ἐν δὲ τῇ Σαξωνίᾳ $17 \frac{1}{2}$. Ἀναλόγως ἴδου πῶς καθ' ἐκάστην χώραν ἀναπτύσσεται τὸ ἀνά χειρας φαινόμενον ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως τῶν 100 κατοίκων:

Α'.—Αἴγυπτος $\frac{1}{5}$ μαθητοῦ, 86 χιλ. τὸ ὄλον Βενεζουέλα $\frac{1}{5}$ μαθητοῦ.

Β'.—Τουρκία 1 μαθητῆς, 464,000 μαθηταὶ τὸ ὄλον, 43,146 δημοτικὰ σχολεῖα: Βρασιλία $1 \frac{1}{2}$ μαθ. 125,000 μαθ. τὸ ὄλον, 4202 δημ. σχολ.: Παραγουάη καὶ Ἰσημερινὸς $1 \frac{1}{2}$. Περού $1 \frac{1}{2}$ μαθ. 34,000 τὸ ὄλον, 790 σχολ.:

Γ'.—Ρωσσία 2 μαθ. 1,523,000 τὸ ὄλον, 44033 σχολ.: Σερβία, Ρουμανία καὶ Μεξικὸν 2 μαθ.: Πορτογαλλία $2 \frac{1}{2}$ μαθηταί.

Δ'.—Μαρτινίκα, Ἐνωσίς, Γουαδελούπα 3 μαθ.: Οὐρουγουάη $3 \frac{1}{4}$ μαθ. 16,000 τὸ ὄλον, 245 σχολ.:

Ε'.—Χιλί 4 μαθ. 28,000 τὸ ὄλον, 1190 σχολ.: Γουιάνα Βρετανικὴ 4 μαθ.

ΣΤ'.—Ἀργεντίνη 5 μαθ. 89,000 τὸ ὄλον: Ἑλλὰς $5 \frac{1}{2}$ μαθ. 79,000 τὸ ὄλον, 4194 σχολ.:

Ζ'.—Ἰταλία $6 \frac{1}{2}$ μαθ. 1,745,000 τὸ ὄλον, 43380 σχολ.:

Η'.—Οὐγγαρία $7 \frac{1}{2}$ μαθ. 1,233,000 τὸ ὄλον, 44550 σχολ.:

Θ'.—Ἰρλανδία 8 μαθ. 1,357,000 τὸ ὄλον.

Ι'.—Ἰσπανία 9 μαθ. 1,425,000 τὸ ὄλον, 28382 σχολ.: Ἀυστρία 9 μαθ. 1,829,000 τὸ ὄλον, 15200 σχολ.: Νέον Βρούνσβικ 9 μαθ. 33,000 τὸ ὄλον, 825 σχολ.:

ΙΑ'.—Βέλγιον $11 \frac{1}{10}$ μαθ. 593,000 τὸ ὄλον, 5644 σχολ.:

ΙΒ'.—Μεγάλῃ Βρετανία 12 μαθ. 3,000,000 τὸ ὄλον 58675 σχολ.: Νορβηγία $12 \frac{1}{2}$ μαθ. 215,000 τὸ ὄλον, 5500 σχολ.:

ΙΓ'.—Γαλλία 13 μαθ. 4,722,000 τὸ ὄλον, 70479 σχολ.: Ὀλλανδία 13 μαθ. 474,000 τὸ ὄλον, 3734 σχολ.: Βαυαρία 13 μαθ. 634,000 τὸ ὄλον, 8200 σχολ.: Σουηδία $13 \frac{1}{2}$ μαθ. 577,000 τὸ ὄλον, 7528 σχολ.:

ΙΔ'.—Πρωσσία 15 μαθ. 3,650,000 τὸ ὄλον, 34000 σχολ.: Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία 15 μαθ. 6,000,000 τὸ ὄλον, 60000 σχολ.: Δανιμαρκία 15 μαθ. 250,000 τὸ ὄλον, 2600 σχολ.: Ἑλβετία $15 \frac{1}{2}$ μαθ. 420,000 τὸ ὄλον, 7000 σχολ.: Βυρτεμβέργη $15 \frac{1}{2}$ μαθ. 273,000 τὸ ὄλον, 2204 σχολ.:

ΙΕ'.—Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς 17 μαθ.: Σαξωνία $17 \frac{1}{2}$ μαθ. 458,000 τὸ ὄλον, 2267 σχολ.:

Ἐάν ἐπισκοπήσωμεν τὴν κλίμακα ταύτην ἐκ τῆς ἐθνολογικῆς κατ' αὐτὴν ἐννοίας, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ μῖσον κατέχει ἡ κεντρικὴ καὶ μεσημβρινοδυτικὴ Εὐρώπη, Ἀυστρία τοὔτέστι καὶ Ἰσπανία. Ὑπὸ τὴν βαθμίδα ταύτην, ἧτις εἶναι δεκάτη τῆς κλίμακος, πολλῶν χωρῶν δύναται τις νὰ σπουδάσῃ τὴν ἱστορίαν καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ὁδόν. Ἡ Τουρκία κεῖται ἐπὶ τῆς δευτέρας βαθμίδος καὶ ἡ Ρωσσία ἐπὶ τῆς τρίτης· ἐνδεικτικὴ γειτνίασις τοῦ περὶ πολιτισμοῦ παρὰ τὸν Δούναβιν ἀγωνιζομένου νῦν Σλαβο-Τουρκικοῦ ρεύματος. Αἱ ἀρχαῖαι ἐστὶναι τῆς γραμματογνωσίας, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰταλία, κατέχουσι τὴν ἕκτην καὶ ἑβδόμη

βαθμίδα. Πόσον ἐν τούτοις μεγάλη εἶναι ἡ ἐθνολογικὴ μεταβολή, τὴν ὁποίαν μαρτυρεῖ ἡ θεωρία τοῦ ἀνωτέρου τῆς κλίμακος μέρους. Μόλις δύναται νὰ πιστεύσῃ τις, ὅτι οἱ προπορευόμενοι νῦν εἰς τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας λαοὶ εἶναι ἀπόγονοι τῶν Γαλατῶν, τοὺς ὁποίους ὑπέταξεν ὁ Καῖσαρ, τῶν Κίμβρων τοὺς ὁποίους συνέτριψεν ὁ Μάριος, τῶν βαρβάρων τοὺς ὁποίους ἀπέστειλε τὸ μυστηριώδες τῆς ἀνθρωπότητος ρεῦμα ἐκ τῆς ἀρκτικῆς ἀνατολῆς, ἵνα ἀναγκάσῃ τὸν ἐκ τοῦ μαρασμοῦ τῆς διαφορᾶς καὶ τῆς τυραννίας φθειρόμενον παλαιὸν κόσμον.

ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ.

Ἡ καταμέτρησις τῶν γαιῶν συνδέεται ἐπὶ τοσοῦτον πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας, ὥστε μόλις ἡ κοινωνία χωρήσῃ πρὸς τὸ οἰκονομικὸν τοῦτο σημεῖον, εὐθὺς καὶ οἱ γεωμέτραι ἀναφαίνονται, ὅπως χορηγήσωσι τὰς ἀναγκαίας ὑπηρεσίας αὐτῶν. Δύναται μάλιστα νὰ εἴπῃ τις ὅτι ἡ γεωμετρικὴ ἐπιστήμη παρήχθη ἐκ τῆς ἰδιοκτησίας. Πρὸ αὐτῆς οἱ καταμετρηταὶ τῶν ἐκτάσεων δὲν εἶχον λόγον ὑπάρξεως. Πολὺ κατόπιν ἐν ἀνωτέρᾳ πολιτισμοῦ σφαίρᾳ, ἀνέβη ἡ γεωμετρία εἰς τὸ ὕψος τοῦ θεωρητικοῦ ὀρίζοντος, ἐκ τοῦ ὁποῦ οἱ Πλάτων κατεσκεύασε τὸ γνωστὸν ἐπὶ τῆς θύρας τῆς Σχολῆς τοῦ ἀξίωμα «μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω.»

Γνωστὴ εἶναι ἡ ἐν Αἰγύπτῳ ἀντάπτυξις τῆς γεωμετρικῆς πρὸς βεβαίωσιν τῶν ὀρίων τῶν ἰδιοκτησιῶν, τὰς ὁποίας ἐνιαυσίως ἤνωνε ὁ Νεῖλος διὰ τῶν πλημυρῶν του. Ἐν Περσίᾳ ἐπίσης ὁ προσδιορισμὸς τῶν ἐγγείων ἰδιοκτησιῶν ἐστηρίχθη ἐπὶ πλήρους, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, γεωμετρικοῦ

συστήματος. Γνωστὸν εἶναι τὸ ἰδιότυπον Ἑλληνικὸν καὶ Ῥωμαϊκὸν κτηματολόγιον, μετὰ τῶν θεῶν οἵτινες ἐφύλαττον τὰ ὅρια τῶν ἰδιοκτησιῶν. Ἐξοχώτατοι ὑπῆρξαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ τῆς Ῥώμης γεωμέτραι, agrimensores, διὰ τὴν αὐστηράν καὶ λεπτολόγον ἀκρίβειαν, μεθ' ἧς προσδιώριζον τὰ διάφορα εἶδη τῶν δημοσίων, κοινοτικῶν, ἱερῶν καὶ ἰδιωτικῶν γαιῶν, καταμετρῶντες, χωρογραφοῦντες, κατατάσσοντες καὶ ἐκτιμῶντες αὐτά, τόσον κατὰ μέρος ὅσον καὶ ἐν γένει καθ' ὅλην τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν· διότι εἰς τὸ Tabularium αὐτῆς ὑπῆρχε κατατεθειμένον σχέδιον ὁλοκληρωτικὸν ὅλων τῶν ἰδιοκτησιῶν, ἐπὶ χαλκοῦ κεχαραγμένον, ἀντίγραφον τοῦ ὁποῦ ὑπῆρχε παρ' ἐκάστη κοινότητι, καθ' ὅσον μέρος ἐνδιεφέρετο αὐτῇ, μετὰ ἐξηγήσεων γεγραμμένων ἢ ἐκτετυπωμένων ἐπὶ λινῶν ὑφασμάτων διατηρουμένων ἐν τοῖς ἀρχείοις (Dureau de la Malle Πολ. Οἰκονομία Ῥωμαίων βιβλ. ἀ κεφ. 17).

Ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ζωῇ ἡ γεωμετρικὴ ἀνάγεται εἰς ἰδιαιτέραν κυβερνητικὴν μέριμναν. Ἀνεξαρτήτως τῆς ἐν τοῖς κοινοῖς σχολείοις διδασκαλίας τοῦ κύκλου τῶν μαθηματικῶν, τὸ διάταγμα τῆς 31 Δεκεμβρίου 1836, ἀπὸ ἱστορικῶν ἐν τῷ προλόγῳ του ἀναμνήσεων κανονίζον τὴν σύστασιν ἐδικοῦ σχολείου ἀρχιτεκτονικῆς, εἰσάγει ἐν αὐτῷ τὸ μάθημα τῆς πρακτικῆς γεωμετρίας. Κατόπιν τὸ διάταγμα τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1843, προβαῖνον εἰς τὸν περαιτέρω διοργανισμὸν τοῦ σχολείου τούτου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζει πλέον σχολεῖον τῶν τεχνῶν, διαιρεῖ αὐτὸ εἰς τρία τμήματα, τὸ τῶν ἐορτῶν, τὸ καθημερινὸν καὶ τὸ ἀνώτερον. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωμετρικὴν, ἐν μὲν τῷ α' τμήματι εἰσάγει τὰς ἐξηγήσεις γεωμετρικῶν σχημάτων καὶ ἀρχὰς πρακτικῆς γεωμετρίας, ἐν δὲ τῷ β' γεωμετρίαν ἐφηρμοσμένην, ἐν δὲ τῷ γ' χωρομετρίαν μετὰ πρακτικῆς γεωμετρίας. Τοιοῦτοτρόπως τὸ διάταγμα τῆς 29 Ἀπριλίου 1851 ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἐξερχομένους ἐκ τοῦ σχολείου τῶν τεχνῶν μολι-

τάς ἐπὶ τῷ προσήκοντι ἀπολυτηρίῳ, ὅτι κατὰ προτίμησιν θέλουν διορίζεσθαι βοηθοὶ γεωμετρῶν.

Κατὰ τὰ 1863 διωργανίσθη ἐκ νέου τὸ σχολεῖον τῶν τεχνῶν διὰ τοῦ θεσπίσματος τῆς 26 Αὐγούστου. Καὶ ἐν μὲν τῷ τμήματι τῶν ἑορτῶν σκοπὸς ἐτέθη ἡ τελειοποίησις τῶν ἤδη βιομηχανούντων κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐκτός τοῦ γεωμετρικοῦ κλάδου, ἐν δὲ τῷ καθημερινῷ τμήματι ἡ μεθοδικὴ ἐκπαίδευσις παιδῶν προωρισμένων διὰ τὴν βιομηχανίαν, τὰς τεκτονικὰς καὶ γεωμετρικὰς ἐργασίας, ἐν δὲ τῷ ἀνωτέρῳ τμήματι καθαρῶς ἡ καλλιτεχνία. Μεταξὺ τῶν μαθημάτων τοῦ ἐνδιαφέροντος πῆν προκειμένην μελέτην δευτέρου τμήματος παρατηροῦμεν ἰδιαιτέρως στοιχειώδη μαθηματικὰ καὶ τριγωνομετρίαν, περιγραφικὴν γεωμετρίαν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῆς, πρακτικὴν γεωμετρίαν κλπ. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κατὰ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις ἀριστεύοντας μαθητὰς, ὑπόσχεται τὸ θέσπισμα (ἄρθρ. 7), ὅτι θέλουσι προσλαμβάνεσθαι «κατὰ προτίμησιν εἰς δημοσίας ὑπηρεσίας.»

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωμετρικὴν μόρφωσιν τῶν ἰδιωτῶν. Ἐν τούτοις ὑπάρχει ἐν τῇ στρατιωτικῇ σφαίρᾳ συστηματικώτερα περὶ τὰ μαθηματικὰ ἀνάπτυξις. Ἐννοῶ τὸ σχολεῖον τῶν Εὐελπίδων, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ γεωμετρικὴ ἐκπαίδευσις, ἐκ τῆς φύσεως τῶν στρατιωτικῶν ἔργων εἰς ἐπίθεσιν καὶ ἀμυναν, ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυριωτέρων βάσεων.

Ἐπὶ τοῦ ὅλου δὲν ἐρευνῶ κατὰ πόσον αἱ ἐν ἐνεργείᾳ γεωμετρικαὶ ἐν τῷ τόπῳ γνώσεις ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰς ὁσημέραι ἀναπτυσσομένης τῆς κοινωνίας ἀνάγκας. Τοιαύτη ἐρευνα ἀπαιτεῖ νὰ τεθῶσιν ἐπὶ τραπέζης τὰ μέχρι τοῦδε συντελεσθέντα γεωμετρικὰ ἔργα, ἀπὸ τοῦ σχεδίου μέχρι τῆς ἐφαρμογῆς. Ὑποθέτω ὅτι *disagrimensores* τῆς Ρώμης ἀπέχουσιν πολὺ τῶν νεωτέρων πολιτικῶν γεωμετρῶν τοῦ νόμου τῆς 2 Ἰουνίου 1860.

Ὁ νόμος οὗτος ὠργάνισε παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν ἰδιαιτέρον γεωμετρικὸν κλάδον, περιλαμβάνοντα

10 γεωμέτρους ἀ τάξεως, 10 β' τάξεως, 30 γ' τάξεως ἐν οἷς καὶ οἱ δόκιμοι, καὶ ἰσαριθμούς τοῖς γεωμέτραις βοηθοὺς, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καταμετρήσεως καὶ χωρογραφήσεως γαιῶν καὶ φθαρτῶν κτημάτων, ὡς καὶ τῆς ἐκτελέσεως πάσης ἄλλης συνδεομένης μετ' αὐτῶν ἐργασίας, ἐν οἷται καθ' ὅσον ἐνδιαφέρεται ἡ δημοσία καθ' ὅλον τὸ κράτος ὑπηρεσία. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς ἀνάγκας ἐπικουρίαν τῶν ἀποτελούντων τὸν κλάδον τοῦτον ἐπιστημόνων, ὁ διαθέσιμος αὐτῶν χρόνος εἰς οὐδεμίαν ὑπόκειται ρητὴν ἀπαγόρευσιν· ἀπ' ἐναντίας ὁ γενικὸς σκοπὸς ἔχει τι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐλαστικόν.

Ἀπὸ δύο πηγῶν συγχροτεῖται ὁ παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν γεωμετρικὸς κλάδος, ἀπὸ στρατιωτικῶν τοῦ μηχανικοῦ καὶ ἀπὸ ἰδιωτῶν. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν τελευταίων ἀπαιτεῖται, ὅπως διορισθῇ τις γεωμέτρης ἢ δόκιμος, ἵνα ὑποβληθῇ προηγουμένως εἰς ἐξετάσεις ἐνώπιον τριμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐπιστημόνων στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν διοριζομένης διὰ διατάγματος. Ἐπὶ δὲ τῶν στρατιωτικῶν τοιαύτη προεξέτασις δὲν εἶναι ἀναγκαία· διορίζονται δὲ οὗτοι κατὰ πρῶτον, ἂν μὲν ἀνθυπασπισταί, γεωμέτραι τρίτης τάξεως, ἂν δὲ ἀνθυπολοχαγοὶ δευτέρας, ἂν δὲ ὑπολοχαγοὶ πρώτης, μὴ ἀποτελοῦντες κατὰ τὸ διάστημα τῆς παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπηρεσίας των μέρος τῆς δυνάμεως τοῦ μηχανικοῦ σώματος, καὶ θεωρούμενοι ὡς προσκαίρως εἰς εἰδικὴν ὑπηρεσίαν διορισμένοι. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς προβιβασμοὺς, ἀπαιτοῦνται τρία μὲν ἔτη καλῆς ὑπηρεσίας ἐν τῇ β' τάξει· διὰ τὴν α', δύο δὲ ἐν τῇ γ' διὰ τὴν β', καὶ ἡμισυ ἐν τῇ γ' ὡς δόκιμος ἵνα διορισθῇ τις γεωμέτρης κατ' αὐτὴν. Οἱ γεωμέτραι καὶ οἱ δόκιμοι διορίζονται διὰ διατάγματος, οἱ δὲ βοηθοὶ δι' ὑπουργικῆς διαταγῆς. Τὸ μισθολόγιον ἔχει ὡς ἐξῆς: Γεωμέτρης ἀ τάξεως 180 δρ. κατὰ μῆνα· β' τάξεως δρ. 160· γ' τάξεως δρ. 140· δόκιμος δρ. 90· βοηθὸς δρ. 50.

Καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἀφορᾷ τὴν κοινὴν γεωμετρικὴν ὑ-

πηρεσίαν. Ὅσακις ὁμως ἀπαιτοῦνται τριγωνομετρικαὶ καὶ γαιοδεσιακαὶ ἐργασίαι, ὡς βάσεις τῶν τῆς λεπτομερείας κτημολογικῶν καταμετρήσεων, ἀνατίθεται αὐταὶ ἀπὸ εἰδικῆς προνοίας εἰς ἀξιοματικοὺς τοῦ μηχανικοῦ προσδιοριζομένους διὰ διατάγματος καὶ λαμβάνοντας τὰς ἀποδοχὰς τῶν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἀνεξαρτήτως τῆς ἀνωτέρας ταύτης γεωμετρικῆς, ἡ κοινὴ ὑπηρεσία τοῦ γεωμετρικοῦ ἡμῶν κλάδου σημειοῦται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ 1877 ἀντὶ ἐτησίας δαπάνης δρ. 64080, ἐκ τῶν ὁποίων 5160 διὰ τὸν προϊστάμενον τοῦ κλάδου, 2160 διὰ τὸν ὑπολογαγὸν εἰσηγητὴν, 15120 διὰ 7 γεωμέτρους ἀ τάξεως, 13440 διὰ 7 γεωμέτρους β' τάξεως, 13200 διὰ 10 γεωμέτρους γ' τάξεως, καὶ 15000 δι' ἐνδεχομένην αὔξησιν γεωμετρῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν περὶ φυτειῶν καὶ διανομῆς τῶν ἐθνικῶν γαιῶν νόμων. Πρὸ οἱ δόκιμοι καὶ οἱ βοηθοί; Δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἐλλείψεως καὶ τῆς ἀρμονικῆς ἐνεργείας ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ ἀπὸ 11 Ἰουλίου 1867 διατάγματος, κατὰ τὸ ὅποσον διὰ πᾶσαν μὲν καταμέτρησιν χορηγοῦνται δύο βοηθοί, διὰ τὰς καταμετρήσεις δὲ τῶν ὁδῶν καὶ ὑδραυλικῶν ἔργων, μετὰ χωροσταθμῆσεως, τρεῖς. Ὡστε ἡ μὲν θεωρία προνοεῖ, ἡ δὲ πρακτικὴ διαστρέφει.

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν δήμων τῆς Ἑλλάδος συνδέεται πρὸς γενικωτάτην τῆς διοικητικῆς ἔννοιαν. Ἐν πρώτοις ἕκαστος δήμος περιέχει πλείονα τοῦ ἑνὸς χωρίου, τὰ πλεῖστα δὲ

τούτων περιλαμβάνουσι πλείονας τῶν 300 κατοίκων. Ἐνῶ δὲ τοιοῦτοτρόπως εἶναι διαμεμοιρασμένος ὁ πληθυσμὸς τῆς ἡμετέρας ἐξουχῆς, ὁ νόμος τῆς 27 Δεκεμβρίου 1833 ἀναγράφει τὴν θεμελιώδη ἀρχὴν (ἀρθ. 4), ὅτι «πᾶν χωρίον ἔχον τοῦλάχιστον 300 κατοίκους δύναται νὰ σχηματίσῃ ἕξιον δήμον μὲ ἰδίαν δημοτικὴν ἀρχήν.» Ὅθεν ὑποθέτω ὅτι ἀντὶ 358 δήμων, τοὺς ὁποίους μαρτυρεῖ ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐπομένη ἐξ ἐπισήμου πηγῆς (Ὑπουργεῖον Ἑσωτερικῶν) καταγραφῆ, ἡ δύνατο ὁ τόπος νὰ διαιρηθῆις τριπλασίους καὶ τετραπλασίους. Θὰ εἰπῆ τις, ὁποῖος κυκεῶν! Ἄπαντῶ: Ἀφήσατε τὰς κοινότητας νὰ ρυθμίσωσι κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ παντοειδῆ συμφέροντά των. Θὰ ἰδῆτε ὅτι τὰ γνωρίζουσι καλλίτερον.

Ἐν τῷ προκειμένῳ μελετήματι δύο ἐπιδιώκονται σκοποὶ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ γνῶσις τῆς ἐν ἐκάστη δημοτικῇ περιφερίᾳ διανομῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, δηλαδὴ τῆς ψυχῆς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ θέσις, τρόπον τινά, τοῦ προμνηθέντος πολιτειακοῦ ζητήματος, τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ἢ τοιῶν δημοτικῶν κέντρων ὑπὸ τὴν πρακτικωτάτην τῶν ἀριθμῶν ἐποψίν. Πρέπει τις ἐν γένει πρῶτον νὰ γνωρίσῃ τὰ ὑπάρχοντα καὶ ἔπειτα νὰ σχεδιάσῃ ἐπὶ τῶν μελλόντων. Ὡς βάσις ἐν τῇ καταστατικῇ ταύτῃ τῶν Ἑλληνικῶν δήμων θεωρεῖται χρησιμεύει ἡ ἀπογραφὴ τοῦ 1870. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐν τισὶ δημοτικαῖς περιφερείαις παρατηρουμένην μεταξὺ τῶν δημοτῶν καὶ τῶν κατοίκων ἀριθμητικὴν δυσαρμονίαν, πρέπει αὕτη νὰ ἀποδοθῆ ἐν μέρει μὲν εἰς τὰς ἔξωθεν παροικήσεις καὶ τὰς πρὸς τὰς ἔξω ἀποδημίας, ἐν μέρει δὲ εἰς τὴν τοπικὴν ἐκλογικὴν, ἥτις πολλὰ εὐρίσκει συμφέροντα ἀπὸ τοιαύτης ἢ τοιαύτης τῶν δημοτολογίων διασκευῆς. Ἰδιαιτέρως σημειοῦνται οἱ κάτοικοι τῶν πρωτεύουσῶν τῶν δήμων, ἵνα χρησιμεύσῃ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὡς γενικὸν γνώρισμα τῶν συγκεντρωτικῶν τάσεων τοῦ ἡμετέρου πληθυσμοῦ κατ' ἅπασαν τὴν χώραν:

Νομός	Ἐπαρχία	Δῆμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσαι	Κάτοικοι	
					Δῆμων		
Ἀττικὴ καὶ Βοιωτία	Ἀττικῆς	Ἀθηναίων	30747	48407	Ἀθῆναι	44540	
		Πειραιῶς	4326	11047	Πειραιεὺς	10963	
		Μαραθῶνος	2920	2464	Μαραθῶν	429	
		Κρωπίας	4662	4781	Μακρόπουλον	1228	
		Ἐρωπίων	2022	2096	Σκάλα	1146	
		Λαυρίου	2332	3700	Κερατιά	1544	
		Φυλῆς	1868	1809	Καλύβια	1282	
		Ἀχαρνῶν	2896	2915	Μενίδι	2017	
		Ἀιγίνης	Ἀιγίνης	6353	5683	Ἀίγινα	4773
			Ἀγικισρίου	447	420	Μεγαλοχώριον	183
Μεγαρίδος	Μεγαρέων	Μεγαρέων	4211	4093	Μέγαρα	4023	
		Σαλαμῖνος	4097	3950	Σαλαμίς	2789	
		Ἐλευσίνος	4053	3715	Μάνδρα	2243	
		Εἰδουλίας	...	1863	Βύλεια	1863	
		Ἐρυθρῶν	...	1328	Κρεκούκιον	...	
		Λεβαδειάς	Λεβαδειάς	5055	5130	Λεβαδειά	4067
Ἀρκαδικῆς	Ἀρκαδικῆς	Ἀραχῳῆς	2742	2734	Ἀράχῳβα	2734	
		Πέτραις	2880	3139	Ἁγ. Γεώργιος	363	
		Χαιρωνείας	1829	2348	Δαύλεια	1032	
		Ὀρχομενοῦ	1894	1861	Σκριποῦ	476	
		Διστομίων	2982	2913	Δίστομον	1239	
		Θηβαίων	Θηβαίων	5528	5273	Θῆβαι	3050
		Θεσπιῶν	3988	3978	Βάγια	916	
		Θίσβης	3281	3336	Δομβραΐνα	1098	
Ἐύβοια	Χαλκιδ.	Χαλκιδέων	10705	11135	Χαλκίς	6447	
		Μεσαπίων	2399	2737	Ψαχνά	888	
		Ἀνταντίων	6136	5954	Στανή	900	
		Κηρέως	...	2195	Μαντούδιον	..	
		Νηλέως	...	3770	Ἁγία Ἄννα	1104	

Νομός	Ἐπαρχία	Δῆμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσαι	Κάτοικοι
					δῆμων	
		Αἰγαίων	2685	2825	Αἴγινα	1424
		Ν. Ψαρρῶν	1194	402	Νέα Ψαρά	381
		Ἐργοῦριον	8566	8909	Ἐργοῦριον	2679
		Αἰδηψίων	2381	2306	Αἰδηψός	484
Ἐύβοιας	Κυρυστίας	Κυριαίων	4703	4685	Κόρυνη	3217
		Κοτυλαίων	3918	3761	Καλημεριάνοι	577
		Κονισσίων	3042	2834	Κονίστρας	413
		Αὐλώνος	4117	3964	Αὐλωνάριον	681
		Δυστίων	4078	4130	Ἀλιθέριον	750
		Στύρων	2680	2716	Στύρα	561
		Καρυστίων	...	6584	Κάρυστος	981
		Μαρμαρίου	...	2235	...	...
		Σκύρου	3090	3029	Σκύρος	3029
		Σκοπέλου	Σκοπέλου	4299	3850	Σκόπελος
Φθιώτιδ. καὶ Φωκιδ.	Φθιώτιδος	Σκιάθου	3000	2878	Σκιάθος	2788
		Γλώσσας	1308	1289	Πλατάνια	990
		Ἀλονήσου	378	360	Ἀλόνησος	360
		Λαμίας	6283	8310	Λαμία	4873
		Ἰπάτης	5332	5432	Ἰπάτη	1593
		Ν. Μιζέλης	769	786	Ν. Μιζέλη	715
		Πτιλαετῶν	4480	2167	Σούρπη	972
		Κρ. Λαρίσσης	1663	1866	Γαρδικιον	1001
		Φαλάρων	2779	3248	Στυλῆς	1413
		Ἐρακλειωτῶν	3241	3677	Ἀλπόσπητα	156
Παραχελων.	1068	1353	Λιανοκλάδι	315		
Μακρὰκώμης	4140	4317	Βαρυμπόπη	438		
Τυμφορηστοῦ	3973	3593	Μαυρίλου	246		
Σπερχειάδος	6497	6370	Ἁγῆ	502		
Παρνασσίδος	Ἀμφισσης	Ἀμφισσης	7826	6234	Ἀμφισσα	4463
		Γαλαξιδίου	4112	4579	Γαλαξιδιον	4127
		Μυονίας	2221	2231	Ἁγ. Εὐθυμία	1009
		Καλλιέων	3301	3185	Μαυρολιθάριον	871
		Παρνασσίων	1540	1400	Τοπόλια	867
		Κρίσσης	2782	2647	Χρισσόν	1478
		Ἀντικύρας	1778	1763	Δεσφίνα	1746
		Δοριέων	4824	4706	Γραβιά	581
		Ἀταλάντης	3226	2759	Ἀταλάντη	4263
		Δαφνίου	2320	2919	Μαρτίτων	...
Νέας Πελλῆς	799	856	Κάτω Πέλλη	97		

Νομός	Έπαρχία	Δήμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσα δήμων	Κάτοικοι
		Δαφνουσίων	1664	1775	Λιθανάταις	810
		Θρονίου	1403	1798	Θρόνιον	205
		Θερμοπυλῶν	1976	2327	Μῶλος	724
		Δρυμίας	3360	3526	Δαδίων	2744
		Ἐλατείας	...	2068	Ἐλάτεια	600
		Τιθορέας	...	2333	Βελίτσα	...
	Δωρίδος	Λίγιτιου	3376	3117	Λοιδωρίκιον	809
		Γαίας	3064	3021	Γρανίτσα	1198
		Κροκυλίου	3545	3131	Πενταγιοί	802
		Βομέας	3063	3089	Ἄρτοτινα	1325
		Ποτιδανείας	2467	2177	Παλαιουζάριον	778
		Οίνεωνος	2443	2431	Κλιμάκια	446
		Τολοφῶνος	3335	3224	Βιτρινίτσα	692
	Ἀχαρνα- ρία καὶ Αἰτωλία	Μεσολογγίου	6446	7481	Μεσολογγιον	5714
		Ἦλενείας	4947	4990	Σταμνῆ	782
		Μακρυνεΐας	4235	4403	Γαβαλοῦ	385
		Αἰτωλικοῦ	2510	3089	Αἰτωλὸν	2964
		Παραχελωτ.	1922	2134	Νεοχώριον	1282
	Βάλτου	Ἀμφρακίας	4169	3964	Κραθασσαράς	1535
		Ἰδομένης	4707	4614	Δουνίτσα	438
		Θνάμου	3508	3425	Σύντακνον	1373
		Στράτου	2064	2024	Λεπενσῦ	1139
	Τριχωνίας	Ἀγρινίου	5024	6103	Ἀγρίνιον	4273
		Θέρμου	3731	2788	Παραβόλα	256
		Παμισίας	3691	3829	Κεφαλόδρυσον	331
		Ἀμβρακίας	1751	1731	Μπερίκος	244
	Ἐβρυτανίας	Καρπενησίων	6958	6680	Καρπενήσιον	1437
		Ἀργαίων	6076	5777	Κεράσσοβον	761
		Κτημενίων	5252	4649	Φουρνῆ	1069
		Παρακαμπυλίων	3019	2820	Ἅγιος Βλάσσης	817
		Ἀπεραντίων	4038	4002	Γρανίτσα	731
		Ἀρακυνθίων	3387	3175	Προυσός	969
		Καλλιδρομητῶν	6648	5915	Κρικέλλον	1231
	Ναυπακτίας	Ναυπάκτου	4436	4326	Ναύπακτος	901
		Προσγίου	3309	2962	Πλάτανος	1099
		Ἀποδωτίας	5309	4824	Λομποτινῆ	705
		Ὀφριονίας	3132	3111	Βοῦτσᾶ	514
		Πυλῆνης	2306	2270	Σίμου	398
		Κλεπαίδος	3610	3565	Κλεπά	922

Νομός	Έπαρχία	Δήμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσα δήμων	Κάτοικοι
		Παρρυνηίων	1171	1161	Κόνισκα	1014
	Βονιτζίης	Ἀνακτοριῶν	5622	5864	Βόνιτσα	1649
	καὶ	Ἀστακοῦ	3937	4008	Ἄστακός	1035
	Ἐπιομέρου	Οἰνιάδος	2171	2328	Κατοχή	1081
		Σολίου	2088	1989	Μύτικας	232
		Ἐχίνου	4812	4790	Κατούνα	952
	Ἀχαΐα	Πατρῶν	22738	26190	Πάτραι	16641
	καὶ	Τριταΐας	4495	4478	Προστοβίτσα	586
	Ἡλίας	Δύμης	6150	5899	Κάτω Ἀχαΐα	584
		Ἐρινιοῦ	3108	3126	Σαλαμενίου	373
		Φαρῶν	6682	6834	Χαλανδρίτσα	691
	Αἰγιαλείας	Αἰγίου	8775	8854	Αἴγιον	3936
		Αἰγείρας	2531	2394	Ἄρραρά	...
		Βουρῶν	1603	1516	Διακοπτὸν	...
	Καλαβρύτων	Καλαβρύτων	3286	2272	Καλάβρυτα	956
		Καλλιφρονίας	2466	2401	Κέρτεζη	1211
		Σουδωνῶν	1699	1694	Σουδενά	527
		Ἄρσανείας	2652	2510	Σοπωτὸν	906
		Παίων	2933	2923	Στρογγίθια	1205
		Ψωρίδος	3623	3368	Λειβάρτσι	1258
		Κραθίδος	1851	1799	Ποταμιᾶ	451
		Κλειτορίας	4056	3930	Μαζεῖνα	918
		Λευκασίου	3786	3812	Λυκούρια	1136
		Κερπινῆς	5303	5200	Κερπινῆ	697
		Λαπαθῶν	4945	4849	Μάνεσι	336
		Φελλόης	2664	2592	Σελιάνα	488
		Νωνάκριδος	2190	1354	Σόλος	178
	Ἡλείας	Λετρίνων	11622	13578	Πύργος	6140
		Λαμπείας	7239	6883	Δίβρη	1599
		Ὀλυμπίων	7269	7120	Κριεκούκιον	744
		Ὀλίνης	3163	3428	Καράτουλα	249
		Βουπρασίων	2682	2817	Μανωλάδα	...
		Μυρτσωντίων	6658	6621	Λεγαίνᾶ	1718
		Πηγείων	4733	4713	Δελίμπαλη	791
		Ἡλίδος	5947	5904	Γαστούνη	1061
	Ἰορκαδία	Τριπόλεως	12789	11477	Τρίπολις	7020
		Φαλάνθου	5136	4113	Πιάννα	544
		Κορυθίου	4034	4038	Ἀγιοργίτικα	553
	Μαντινείας	Ὀρχομενοῦ	4223	4204	Λεβίδι	1826

Νομός	Ἐπαρχία	Ἄγιος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσα δήμων	Κάτοικοι
		Καλτεζών	2233	2419	Καλτεζαί	294
		Μανθυρέας	2552	2550	Βλαχοκερασιά	1293
		Μαντινείας	5395	5313	Πικέρνι	518
		Νάσων	4696	4713	Δάρα	878
		Τεγέας	6337	6129	Πιαλί	...
		Βαλτετσίου	4603	4518	Καντρέβα	...
	Κονουπίας	Θυρέας	2362	2342	Ἄστρος	1307
		Βρασιῶν	2332	2262	Πραστός	405
		Δολιανῶν	4443	4323	Δολιανά	1323
		Τανίας	4597	4477	Καστρί	4466
		Πάρνωνος	3979	3825	Ἅγιος Πέτρος	3244
		Βερβαίνων	4689	4540	Βερβαίνα	1120
		Γλυππίας	2098	1844	Παλαιοχώριον	953
		Δυμναίου	5842	5375	Λεωνίδιον	4008
		Σελινούντος	3933	3745	Κοσμάς	1717
	Γορτυνίας	Δημητσάνης	6294	5716	Δημητσάνα	2225
		Τρικολώνων	3684	3656	Στεμνίτσα	2248
		Γόρτυνος	4734	4333	Καρύταινα	1189
		Ααγκαδιῶν	4353	4147	Ααγκαδία	3581
		Κλείτορος	4183	3764	Βαλτεσινίκων	1172
		Τροπαίων	4374	4274	Βερβίτσα	1210
		Ἡραίας	4365	4451	Παλούμπα	392
		Νυμφασίας	3679	4969	Βυτίνα	1103
		Ἐλευσίνος	5501	5412	Κοντοβάζενα	1202
		Μυλωντος	2683	4791	Μαγούλιανα	888
		Θελοπούσης	4909	4895	Χώρας	270
	Μεγαλο- πόλεως	Μεγαλοπόλεως	4269	4297	Σινάνου	879
		Φαλαισίας	6464	6439	Λεοντάριον	520
		Λυκοσούρας	6804	6689	Ἴσαρι	1309
Δακωλία		Σπάρτης	10256	10686	Σπάρτη	2699
		Κροκεῶν	3044	3074	Λεβέτσοβα	1253
		Οἰνούντος	5792	5027	Βρέσθυνα	1106
		Θεραπνῶν	4994	5235	Χρύσαρα	706
		Βρυσεῶν	4536	4384	Ἀναβρυτή	1327
		Σελλασίας	2338	2489	Βρυλιὰ	1037
		Πελλάνης	4120	3999	Γεωργίτσιον	1836
		Τριναποῦ	4365	4440	Σκάλα	543
		Καστορίου	2710	2721	Καστανιά	1472
		Μελιτινῆς	2829	2745	Ἅγιος Νικόλαος	526
		Φελλίας	2193	2071	Γοράνοι	673

Νομός	Ἐπαρχία	Ἄγιος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσα δήμων	Κάτοικοι
		Γερωνθρών	4869	4874	Γεράκι	1075
		Φάριδος	3562	3708	Ξηροκάμπι	944
	Γυθείου	Γυθείου	3177	3177	Γύθειον	1994
		Μαλευρίου	4299	4230	Πάνιτσα	692
		Καρυπούλεως	2165	2167	Σκουτάριον	...
		Κολοκυνθίου	2454	2395	Κότρονα	262
		Λαγείας	2166	2048	Λάγεια	643
	Οἰτύλου	Οἰτύλου	7758	7044	Ἀρεούπολις	984
		Ἄβίας	5292	5023	Κάμπος	498
		Καρδαμύλης	3697	3524	Καρδαμάλη	286
		Λεύκτρου	6661	6381	Πλάτσα	672
		Μέσσης	4986	4601	Κίτσα	540
	Ἐπιδαύρου	Μονεμβασίας	3598	3371	Μονεμβασία	520
		Βοιῶν	4298	4199	Νεάπολις	733
		Ζάρακος	3442	3345	Κρεμαστή	726
		Ἐλούς	2964	3214	Ἄπιθέα	492
		Ἄσωποῦ	4780	4802	Μολάσι	952
Μεσσηνία	Καλαμῶν	Καλαμῶν	9159	9411	Καλάμαι	6327
		Θουρίας	4818	4682	Καμάρι	1347
		Ἄριος	3722	3647	Ἀσλάναγα	1425
		Ἀμφείας	3488	3449	Ἄρφερό	1037
		Ἀλαγονίας	4076	3810	Τσέρνιτσα	...
	Μεσσήνης	Παμίσου	5445	6392	Νησίον	5397
		Εὔας	4460	4377	Ἀνδροῦσα	612
		Ἀριστομενους	3631	3634	Ἀριστομένης	234
		Οἰγαλίας	5978	5965	Μελιγαλά	662
		Ἰθώμης	3920	3848	Μαυροματάι	310
		Ἄνδανίας	5204	5116	Διαβολίτσι	469
	Πυλίας	Πυλίων	3544	3733	Πύλος	1115
		Κολλωνίδων	5279	5208	Κορώνη	1956
		Κορώνης	3399	3382	Λογκά	563
		Μεθώνης	3360	3650	Μεθώνη	955
		Βουρράσου	4979	4973	Χαντσῆ	361
	Τριφυλίας	Κυπαρισσίας	4400	4571	Κυπαρισσία	2959
		Ἐράνης	4717	5225	Φυλιατρά	4183
		Φλοσιτάδος	2903	3000	Λιγουδίτσα	1948
		Δωρίου	4393	4335	Σουλιμά	1017
		Αὐλώνος	3294	3250	Σιδηρόκαστρον	556
		Τριπύλης	5327	5267	Σελᾶ	272

Νομός	Έπαρχία	Δήμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσα δήμων	Κάτοικοι	
		Πλαταμώδους	3400	3403	Γαργαλιάνοι	2251	
		Ανδριτσαινής	7490	7845	Ανδριτσaina	4896	
		Αλιφάρας	3732	3659	Ζάχα	720	
		Σκιλλούντος	3790	3799	Κρέστενα	617	
		Βώλακος	2862	2938	Αγουλινίτσα	1759	
		Αρήνης	3399	3543	Τσορδατζή	354	
		Φιγαλίας	4651	4588	Ζούρτζα	4338	
Αργολίς και Κορινθία	Ναυπλίας	Ναυπλίων	7781	8543	Ναύπλιον	3958	
		Μηδείας	3594	3308	Μέρυπακα	623	
		Μινώας	509	317	Τολόν	268	
		Επιδαυρείων	4323	4544	Νέα Επίδαυρος	4197	
		Αήσσης	4254	4343	Λυγουριόν	4157	
		Αργείων	11908	10620	Αργος	8984	
		Αλέας	2588	2535	Τάτσι	236	
		Αυρκείας	2625	2587	Κάτω Μπέλεσι	728	
		Προσυμναίων	2120	2067	Πασλά	...	
		Υσιών	2121	2127	Αγλαδόκαμπος	1333	
		Μυκητών	2223	2202	Κουτσοπόδι	1163	
		Κορινθίας	Κορινθίου	5964	6047	Νέα Κορίνθος	4862
			Σικυώνος	4504	4547	Κιάτον	578
			Στυμφαλίας	3945	3894	Καλιάνοι	251
			Νεμέας	3059	3188	Άγιος Γεώργιος	1437
			Πελλήνης	3060	2994	Κλημέντι	814
			Περαχώρας	2490	2463	Περαχώρα	4479
			Σολυγείας	3009	2699	Σορικόν	2007
			Φενεσού	3610	3557	Γκούρα	834
			Εύρωστίνης	2522	5040	Δερβένιον	210
			Κλεωνών	2789	2771	Χιλιομόδιον	...
			Τρικάλων	5885	5609	Τρίκαλα	4606
		Σπετζών και Κρανιδίου	Σπετσών	9766	8443	Σπέτσαι	8443
			Κρανιδίου	9252	8439	Κρανιδιον	7485
		Ερμιονίδος	Ερμιόνης	2145	2011	Ερμιόνη	4819
			Διδύμων	4025	4026	Δίδυμοι	4026
		Υδρας και Τροιζηνίας	Υδρας	11684	7428	Υδρα	7380
			Τροιζήνος	8844	7020	Πάρος	6035
			Μεθάνων	2039	1946	Κουνουπίτσα	326
			Αρυσίας	913	907	Κάτω Φανάρι	462
		Κυθήρων	Κυθηρίων	6470	5617	Κύθηρα	999
			Ποταμίων	5053	5020	Ποταμός	1242

Νομός	Έπαρχία	Δήμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσα δήμων	Κάτοικοι
Κυκλάδες	Ερμούπολεως	Ερμούπολις	11313	20996	Ερμούπολις	20996
	Σύρου	Σύρος	4189	5484	Σύρος	4914
	Μυκόνου	Μύκονος	4885	4163	Μύκονος	3147
	Κέας	Κέα	4597	3789	Κέα	3762
		Κύθνου	2113	1484	Κύθνος	1438
		Αρυσίδος	1331	1234	Αρυσίς	1234
		Σερίφου	2341	2180	Σέριφος	1837
	Ανδρού	Ανδρός	9019	7440	Ανδρός	1674
	Κορθίου	Όρμος Κορθίου	6800	6441	...	...
	Γαυρίου	Γαύριον	6216	5793	Γαύριον	581
	Τήνου	Τήνος	5408	4124	Τήνος	2028
		Πανόρμου	3096	2998	Πύργος	1478
		Σωσθενίου	1896	1778	Σπενή	406
		Περαίας	2135	2122	Κώμη	399
	Νάξου	Νάξος	2245	2082	Νάξος	1957
		Βίβλου	4049	3856	Τρίποδες	626
		Τραγαίας	4131	3850	Χαλκί	169
		Απειρανθίας	1788	1720	Απειρανθος	1590
		Πάρου	3312	2507	Παροικία	1917
		Μαρπίσσης	1192	1169	Τσιπίδος	726
		Ναούσης	1528	1579	Νάουσα	1134
		Κορωνίδος	2237	2118	Κωμικανή	1144
		Υρίας	1680	1701	Λευκαί	1701
	Θήρας	Θήρα	6496	5143	Φηρά	1387
		Καλλίστης	4086	3906	Πύργος	1140
		Εμπορείου	3329	3225	Εμπορειον	1481
		Οίας	2787	2509	Οία	2509
		Θηρασίας	723	671	Ποταμός	225
		Ίου	2558	2130	Ίος	2130
		Αμοργού	2558	2198	Χώρα	1389
		Ανάφης	849	729	Ανάφη	720
		Αιγιαλάς	1339	1396	Αιγιαδά	648
	Μήλου	Μήλου	3622	3490	Πλάκα	972
		Αδάμαντος	677	713	Αδάμας	621
		Κιμώλου	1268	1124	Κίμωλος	1085
		Φολεγάνδρου	1093	1038	Φολέγανδρος	1038
		Σικίνου	881	763	Σίκινος	763
		Σίφνου	4051	3656	Απολλωνία	895

Νομός	Ἐπαρχία	Δῆμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσαι Δῆμων	Κάτοικοι	
Κέρκυρα	Κερκυραίων	Κερκυραίων	21841	24091	Κέρκυρα	15452	
		Διακοντιῶν	1645	1638	Ὀθωνοί	875	
	Μέσσης	Ποταμογειτόνων	3336	3303	Ποταμός	1288	
		Μεσοχωριῶν	8518	8342	Καστελλάνοι	760	
		Παρελίων	1371	1338	Γιαννάδες	819	
		Μελιτιῶν	3329	3325	Βουνιατάδες	90	
	Ὄρους	Ἀπυλιωτῶν	Λευκιμυζίων	5453	5446	Ῥιγκλάδες	...
			Ἀπυλιωτῶν	5603	5593	Σκριπερόν	917
		Ἀμφιπαγιτῶν	Ἀμφιπαγιτῶν	4364	4360	Μαγουλάδες	722
			Ἀκρολοφιτῶν	2303	2310	Καρουσάδες	1060
Ἐπιζεφυρίων		Ἐπιζεφυρίων	3302	3317	Ἅγιοι Δούλοι	395	
		Κασσωπείων	4626	4611	Πιρίθεια	624	
Ἰστωνίων		Ἰστωνίων	4856	4792	Ἀρκαδάδες	171	
		Παζῶν	2116	1826	Γαῖος	299	
Λακωνίων		Λακωνίων	Λακωνίων	1977	1756	Λογκοί	1721
			Λακωνίων	2116	1826	Γαῖος	299
	Λευκαδίων	Λευκαδίων	6040	5989	Λευκάς	2065	
		Σφακιωτῶν	1791	1740	Λαζαράτα	310	
	Καρυάδων	Καρυάδων	3444	3363	Καρυά	1571	
		Ἐξάνθεϊκας	1672	1623	Ἄνω Ἐξάνθεια	538	
	Ἀπολλωνίων	Ἀπολλωνίων	3087	2987	Ἅγιος Πέτρος	907	
		Εὐγέρου	2537	2514	Σύβρος	444	
	Ἐλλομένων	Ἐλλομένων	1787	1748	Κατωγῶρι	522	
		Ταφίων	951	928	Μεγανήσιον	...	
Κεφαλληνία	Κρανίων	Κρανίων	9328	9454	Ἀργυστόλιον	8106	
		Λιβαθῶν	10484	9862	Μεταξάτα	543	
	Διληνάτων	Διληνάτων	5402	5262	Διληνάτα	2201	
		Ὀμαλίων	3244	3128	Βαλσαμάτα	1129	
	Ἐλισσίων	Ἐλισσίων	2108	2000	Χιονάτα	...	
		Πρόννων	3656	3652	Ἀσπρογέρακα	...	
	Πάλλης	Ἀηζουρίου	...	8080	Ἀηζούριον	5031	
		Ἀνωγητῶν	...	4345	Μονοπωλάτα	...	
		Κατωγητῶν	...	4820	Χανδάτα	...	
		Θηνιζῶν	3182	3095	Καρδακάτα	453	
Σάμης	Σαμίων	4686	4470	Αἰγιαλός	111		
	Πυλαργίων	4537	4292	Ἅγία Εὐφημία	...		
	Ἄσου	4506	4435	Ἄσος	853		
	Δολιχίου	3597	3577	Φισκαρδον	98		

Νομός	Ἐπαρχία	Δῆμος	Δημόται	Κάτοικοι	Πρωτεύουσαι Δῆμων	Κάτοικοι
Ίθιάς	Ίθιακίων	Ίθιακίων	4856	4491	Ίθάκη	3372
		Νηριτίων	1691	1645	Κιόνιον	972
		Πολυκτορίων	2461	2403	Κάτω Σταυρός	453
Ζάκυνθος	Ζακύνθου	Καρνίων	1377	1334	Κάλαμος	822
		Ζακύνθου	20868	20480	Ζάκυνθος	17516
	Ψωφίδου	Ψωφίδος	3591	3675	Βανάτον	629
		Ὀπιταῖδων	2397	2316	Μαχαιράδων	1260
		Ναρθίων	2577	2519	Κοιλιωμένος	674
		Ἐλάτου	2802	2764	Βολίμαις μέσον	706
		Ἀρτεμισίων	2289	2215	Μέγα Γαλάρον	315
		Ἀρκαθίων	3123	3166	Ἄνω Γερακαρίον	903
		Λιθακιάς	2988	3201	Πισυνόντα	796
		Ἰρακίων	2006	2027	Καταστάριον	1251
Μεσογαίων	2172	2194	Σκουλικάδον	802		

Ἐκ τῆς καταγραφῆς ταύτης τῶν δήμων τῆς Ἑλλάδος παρατηροῦμεν ὅτι 146 περιλαμβάνονται ἐν τῇ Πελοποννήσῳ, 93 ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ 146 ἐν ταῖς περίξ ἀμφοτέρων μικραῖς καὶ μεγάλαις νήσιν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν τῆς λόγῳ πληθυσμοῦ κατατάξεως τῶν δήμων τούτων, κατὰ τὸ ἄρθρον 7 τοῦ ἀπὸ 27 Δεκεμβρίου 1833 νόμου, 12 ἀνήκουσιν εἰς τὴν α' τάξιν (ἄνω τῶν 10 χιλ. δημοτῶν), 275 εἰς τὴν β' τάξιν (ἄνω τῶν 2 χιλ.) 71 εἰς τὴν γ' τάξιν (ἐλαττον τῶν 2 χιλ.).

Ἡ σημασία τῆς κατὰ τόπους συγκεντρώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἀναφαίνεται ἰδιαιτέρως ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν ταῖς δημοτικαῖς πρωτευούσαις κατοίκων. Τοιοῦτοτρόπως εἰάν ὑποθέσωμεν, ὅτι πόλεις μὲν πρέπει νὰ ὀνομασθῶσιν αἱ ἄνω τῶν 3000 κατοίκων περιλαμβάνουσαι, κωμοπόλεις δὲ αἱ ἄνω τῶν 1000 καὶ χωρία οἱ περιέχοντες ἐλαττον τῶν 1000 ψυχῶν συνοικισμοί, ἡ ἀνωτέρω καταγραφὴ ἀποδεικνύει ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσι α) 2 πόλεις ἄνω τῶν 20 χιλ. κατοίκων, 4 ἄνω τῶν 10 χιλ. 13 ἄνω τῶν 5 χιλ. καὶ 20 ἄνω τῶν 3 χιλ.—β) 20 κωμοπόλεις ἄνω τῶν 2 χιλ. καὶ 104 ἄνω τῶν 1000. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς χωρικὰς πρωτευούσας, ἀφίεται ὁ συνολογισμὸς αὐτῶν μετὰ τῶν λοιπῶν τῆς ἐξοχῆς χωρίων.

ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ.

Τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν δύο εἶδη ἀποκλεισμῶν ἐπιγνώσκει. Τὸ μὲν εἶναι ἀπλῶς ἐμπορικόν, τὸ δὲ πολεμικόν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον συνίσταται εἰς τὴν ἀνευ κηρύξεως πολέμου ἀπαγόρευσιν τῆς ἐμπορικῆς ἐπιμιξίας τοῦ ἀποκλειομένου ἔθνους μετ' ἐκείνου ὅπερ ἀποκλείει τοιοῦτοι ἐμπορικοὶ ἀποκλεισμοί, πηγάζοντες ἐκ βαρειῶν αἰτιάσεων τοῦ ἀποκλείοντος ἔθνους κατὰ τοῦ ἀποκλειομένου, ἀπαντῶνται διάφοροι, ὡς π.χ. ὁ ἐν ἔτει 1827 ἀποκλεισμός τῶν Τουρκικῶν παραλίων ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας. Τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῶν ἀποκλεισμῶν, ἦτοι τῶν πολεμικῶν, ἀναγόμενον εἰς τὰς βαρυτέρας τῶν διεθνῶν διενέξεων, συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῶν πολέμων, καὶ συνίσταται εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς ἐμπορίας οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ἐμπολέμων ἔθνῶν ἀλλὰ, μέχρι τινῶν ὁρίων, καὶ μεταξὺ τοῦ ἀποκλειομένου ἔθνους καὶ τῶν οὐδετέρων.

Ἀμφότερα τὰ εἶδη ταῦτα τῶν ἀποκλεισμῶν στηρίζονται εἰς τὸ δικαίωμα ἐκάστου ἔθνους, ἵνα μετερχόμενον τὰς ἀρμοζούσας αὐστηρότητας ἐπιτύχη ἐπὶ τέλος τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀξιώσεων αὐτοῦ, ἢ δικαιολογικῆ τῶν ὁποίων σημασία διαφεύγει τὸν σκοπὸν τοῦ προκειμένου θέματος. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πολεμικοὺς ἀποκλεισμοὺς, ἡ τελευταία τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν κεφαλαιώδης ἀνάπτυξις διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856, παρεδέχθη τὴν ἀρχὴν ὅτι ἐὰν δὲν εἶναι οὗτοι πραγματικοί, οὐδεμίαν συνέπειαν δύνανται νὰ ἔχωσι. Ἀπαιτεῖται ὅπως θεωρηθῇ πόλις τις, φρούριον, λιμὴν καὶ ἐν γένει εἰδικῶς τις περιορισμένος χώρος ὡς ἀποκεκλεισμένος, ἀπαιτεῖται ἵνα πράγματι ἡ ἀποκλείουσα ἐπικράτεια ἔχη ἐνώπιον αὐτῶν πολεμικῆν δύναμιν ἀποχρῶσαν εἰς παρεμπόδισιν τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου. Ἐπομένως ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος πρα-

κτικῆ τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας εἰς ἀμοιβαίαν ἐν τοῖς πολέμοις αὐτῶν ἀπαγόρευσιν παντὸς ἐμπορίου καθ' ὅλας τὰς χώρας τῶν, καὶ τὰς συμμαχικὰς, καὶ ἐκείνας, προσθῆται ἡ Ἀγγλικὴ προκήρυξις τῆς 7 Ἰανουαρίου 1807, ἐν αἷς ἐπεκράτει ἡ Γαλλικὴ πολιτικὴ, ἀνήκει εἰς τὴν ὀπισθοδρομικὴν τοῦ κοσμοκρατορικοῦ πείσματος περίοδον. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι σαφεστέρα ἦτο ἡ ἰδέα, τὴν ὁποίαν πρὸ 20 ὄλων ἑκατονταετηρίδων εἶχε περὶ πολεμικῶν ἀποκλεισμῶν Δημήτριος ὁ πολιορκητῆς, ὅταν οὗτος ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῶν Ἀθηνῶν ἀναῦν τινα λαβῶν (λέγει ὁ Πλούταρχος) ἐχουσαν σίτον καὶ εἰς ἀγρῶσαν τοῖς Ἀθηναίοις ἐκρέμασε τὸν ἔμπορον καὶ τὸν κυβερνήτην, ὥστε τῶν ἄλλων ἀποτρεπομένων διὰ φόβον, σύντονον λιμὸν ἐν ἄστει γενέσθαι.»

Ἡ διὰ τῆς τελευταίας διεθνούς ἀναπτύξεως εἰδικεῖσις τῶν ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ ἐμπορίου συνεπειῶν τοῦ πολεμικοῦ ἀποκλεισμοῦ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μία τῶν μεγαλειτέρων προόδων τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀφοῦ ὁ πόλεμος εἶναι ἀπαραίτητον δεινόν, σημαντικώτατον εἶναι κατόρθωμα ὁ περιορισμὸς τῶν καταστροφῶν του. Ὅθεν ὑπολαμβάνω τὸν ἐπὶ τοῦ ἐνεστῶτος Ρωσσο-Τουρκικοῦ πολέμου προκηρυθέντα ὑπὸ τῆς Τουρκίας ἀποκλεισμὸν τῶν Ρωσικῶν παραλίων ὡς ἴλιαν ἐξετάσιμον ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην. Ἐν πρώτοις καθ' ὅσον ὁ ἀποκλεισμός οὗτος ἀποβλέπει εἰς μὴ εἰδικῶς ὠρισμένας θέσεις, προφανῶς ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τοῦ νεωτέρου δικαίου τῶν ἐθνῶν. Περιοριστέον ἐπομένως τὸ ζήτημα εἰς μόναν ἐκείνας τὰς πολεμικὰς ἢ ἐμπορικὰς θέσεις, πόλεις, λιμένας κτλ. ἐπὶ τῶν ὁποίων συγκεκριμένως ἐκηρύχθη ὁ ἀποκλεισμός. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἶδομεν, οὐδαμῶς ἀρκεῖ ἡ περὶ ἀποκλεισμοῦ αὐτῶν προκήρυξις ἀλλ' ἀπαιτεῖται πραγματικὴ δύναμις καθ' ἐκάστην ἀποκεκλεισμένην θέσιν ἵνα ἐπιβάλλῃ τὸ πολεμικὸν σέβας, ἐγείρεται ἡ ἀπορία πῶς κατὰ θάλασσαν μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπικαίρων σημείων τῶν Ρωσικῶν ἀκτῶν ὑπάρχει σταθερὰ συγκοι-

ωνία, και μάλιστα του άνησυχωτέρου είδους δια τόν εν τῷ Εύξεινῳ Πόντῳ Τουρκικόν στόλον, ὅστις θεβαίως οὐδεν μέχρι τοῦδε ἠγωνίσθη ἄξιον τῆς φήμης ἣν ἄξιοι, και τῶν κολοσαίων Ἀγγλικῶν κεφαλαίων, τὰ ὅποια κατά τήν τελευταίαν εικοσαετίαν κατεβρόχθισεν.

Ἐποθέτω ὅτι ὁ στόλος οὗτος, καθ' ὅσον αἱ τρικυμίας δέν τόν ἀναγκάζουσι νά ναυλογῆ, χρησιμεύει μᾶλλον εἰς τήν ὑπεράσπισιν τῶν Τουρκικῶν ἀκτῶν και τήν μεταξὺ Ἀρμενίας και Βουλγαρίας στρατιωτικὴν συγκοινωνίαν. Ὅλοι αἱ περί ἀποκλεισμοῦ τῶν Ρωσικῶν παραλίῳν ἐλπίδες στηρίζονται οὐχί εἰς τήν ἐνώπιον αὐτῶν ὑπαρξίν τῆς προσηκούσης δυνάμεως, ἀλλ' εἰς τὰ στενά τοῦ Βοσπόρου. Ἐπειδὴ ἡ Τουρκία κατέχει αὐτά, ἅμα πλοῖον τι ἐκ τῆς Μεσογείου θαλάσσης διέλθῃ διευθυνόμενον πρὸς τήν Ἀζοφικὴν, εὐκόλον εἶναι εἰς τὸ πρῶτον πολεμικόν ἀτμοκίνητον, ἵνα εἰδοποιούμενον παρακολουθῆσθαι τὰ ἴχνη τοῦ διαβάτου και ἐπὶ τέλος ἐνεργῆσθαι, ὅπου τῆς θαλάσσης ἐγκρίνη, τήν σύλληψιν αὐτοῦ. Τοιουτοτρόπως ὁ Εὐξείνιος πόντος μεταβάλλεται εἰς λίμνην Τουρκικὴν, ἐναντίον τοῦ ἄρθρου 2 τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1856, τὸ ὅποῖον «ἐξουδετέρωσεν αὐτὸν και ἀφῆκε τήν εἴσοδον του ἐλευθέραν εἰς τήν ναυτιλίαν ὅλων τῶν ἐθνῶν.»

Τοιαύτη ἀξίωσις εἶναι πλήρης ἄρνησις τῆς πρακτικῆς ἐννοίας τοῦ νεωτέρου δικαίου τῶν ἐθνῶν. Τὰ ἀποτελέσματα ἀποκαλύπτονται ἀπὸ τῶν κατωτέρω λίαν ἐνδεικτικῶν ἀριθμῶν τῆς κινήσεως τοῦ λιμένος Κωνσταντινουπόλεως, μεταξὺ δύο χρονικῶν τοῦ ἔτους 1877 σημείων, ἐξ ὧν τὸ μὲν εἶναι πρὸ τοῦ ἐν λόγῳ ἀποκλεισμοῦ, τὸ δὲ μετ' αὐτὸν πρόσφατον, ἤτοι τῆς 24 Ἀπριλίου και τῆς 25 Ὀκτωβρίου. Κατὰ τὰς πληροφορίας τῆς ἐν Κ]πόλει Λιμενικῆς Ἀρχῆς ἡ κίνησις τῆ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν τούτων περιέλαβεν α) 8 ἀφίξεις ἀτμοκινήτων τὸ ὅλον Ἀγγλικῶν, προερχομένων 1 ἐκ Newcastle, 1 ἐκ Newport, 1 ἐκ Μασσαλίας, 1 ἐκ Βενετίας, 1 ἐκ Γενούης, 1 ἐκ Παλέρμου, και 2 ἐκ Πορτ-Σαίθ,

διευθυνομένων 2 εἰς Σουλινά, 2 εἰς Ταϊγάνι, 1 εἰς Νικολαίφ, 1 εἰς Κέρτζι, 1 εἰς Πότι και 1 εἰς Κωνσταντινουπόλιν. β) 15 ἀφίξεις ἱστιοφόρων, ἐξ ὧν 8 Ἑλληνικά, 6 Ἰταλικά και 1 Αὐστριακόν, προερχόμενα 1 ἐκ Λιθόρνου, 2 ἐκ Κέττης, 1 ἐκ Καστελαμάρε, 3 ἐκ Μασσαλίας, 1 ἐκ Νεαπόλεως, 1 ἐκ Κατανίας, 2 ἐκ Γενούης, 4 ἐκ Πόρου και 1 ἐκ Πειραιῶς, ἅπαντα ἄνευ φορτίου διευθυνόμενα τὸ πλεῖστον πρὸς τὰ Ρωσικὰ παράλια· και γ) 13 ἀναχωρήσεις ἱστιοφόρων, ἐξ ὧν 11 Ἑλληνικά και 2 Ἰταλικά, 5 ἄνευ φορτίου, ἤτοι 1 διὰ Βραίλαν, 1 διὰ Κωνσταντζα, 3 διὰ Ταϊγάνι, και 8 μετὰ φορτίου, ἤτοι 1 διάφορα διὰ Πάτρας και 7 δημητριακοὺς καρπούς, 3 διὰ Μασσαλίαν, 3 διὰ Φαλμουθ, 1 διὰ Βενετίαν.—Ἀπέναντι τοιαύτης κινήσεως, τῆς ὁποίας ἡ ποικιλία τῶν διευθύνσεων ἐξηγεῖ τὴν ἰδιαιτέραν εὐρωστίαν, ἀναγομένη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς διεθνούς ἐμπορίας ἄκραν σημαντικότητα τοῦ Βοσπόρου, ἡ δευτέρα τῶν ἀπὸ τύχης συγκρινομένων δύο ἡμερῶν παριστᾶ τὴν ἐπομένην ἐν τῷ λιμένι Κωνσταντινουπόλεως κατάπτωσιν: 1 ἀφίξεις ἀτμοκινήτου ἐκ Πλυμουθ και 2 ἀναχωρήσεις ἱστιοφόρων Ἑλληνικῶν, 1 διὰ Τραπεζοῦντζα και 1 διὰ Γιβραλτάρ.

Αἱ ἀνωτέρω λεπτομέρειαι μαρτυροῦσιν, ὅτι αἱ δεινὰ συνέπειαι τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἐπιβαρύνουσι κατά πρῶτον λόγον τὴν Ἑλληνικὴν ναυτιλίαν, κατόπιν δ' αὐτῆς τὴν Ἀγγλικὴν και τὴν Ἰταλικὴν. Τοιαύτη κατάστασις πραγμάτων δέν δύναται νά εἶναι εἰς ἀπεριόριστον χρόνον ἀνεκτή. Συνδυαζομένη πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν κατά τὰ τελευταῖα ἔτη οἰκονομικὴν καχεξίαν τῆς παραλίῳ προ πάντων Εὐρώπης, θέλει δεινώσει εἰς ὑπερβολὴν τοὺς ὄρους αὐτῆς. Ὅστε ἐξ ἅπαντος πρέπει ἡ κατά τὸν Βόσπορον Κυβέρνησις νά εὐρη διέξοδον, τὴν ὁποίαν ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῆς καθιστᾶ λίαν πρόχειρον. Εἶναι ἡ ἐξῆς.

Βεβαίως δὲ ἐννοεῖ ἡ Τουρκία, ὅτι ἔχει ἐπὶ τέλος τὴν δύναμιν, ἵνα καταδικάσῃ διαρκῶς εἰς ἀσιτίαν τὴν μὴ πο-

λεμοῦσαν αὐτῇ δυτικὴν Εὐρώπην, ἀποκλείουσα διὰ τοῦ Βοσπόρου τὰς Ρωσικὰς διεξόδους τῶν σιτηρῶν καὶ τὰς πρὸς ἀνταλλαγὴν αὐτῶν πεμπομένας τῆς κοινῆς χρήσεως πραγματείας. Καὶ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν δὲ αὐτῆς τοιαύτη πολιτικὴ δὲν δύναται ἢ νὰ συντελέσῃ εἰς χειροτέρευσιν. Ἀποδείξεις ἢ ὡς ἐκ τῆς παρεμποδίσεως τοῦ προαιωνίου ἐμπορικοῦ ρεύματος κατάπτωσις τῶν δημοσίων ἐν Κωνσταντινουπόλει εἰσπράξεων. Ἐν τούτοις εἰάν ἡ Τουρκία περιορίζετο εἰς μόνην τὴν καταδίωξιν τοῦ πολεμικοῦ λαθρεμπορίου, θὰ ἦτο καὶ εἰς ἀληθεστέραν καὶ οἰκονομικωτέραν ὁδόν.

Κατὰ πρῶτον λόγον, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐκ τῆς Μεσογείου θαλάσσης προμηθείας τοῦ πολεμικοῦ λαθρεμπορίου, ἐπειδὴ αὐταὶ ἐξ ἅπαντος θέλουσι διαβῆ διὰ τοῦ Βοσπόρου, ἢ κατὰ τοῦτον ἀστυνομικὴ ἐπίσκεψις παριστᾷ βεβαιωτάτην εὐκολίαν εἰς τὴν ἐξουδετέρωσιν πάσης βλαβερᾶς τῇ Τουρκίᾳ πολεμικῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ εἰσαγωγῆς. Τοιαύτη κατὰ τοῦ πολεμικοῦ λαθρεμπορίου ἐνέργεια τῶν ἐμπολέμων ἐπικρατειῶν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν ἐν τῇ ἀνοικτῇ θαλάσῃ, πολὺ δὲ περισσότερον πρὸ τῶν θυρῶν αὐτῶν. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ κινήσεις τῶν πολεμικῶν τῆς Ρωσσίας προμηθειῶν, ὁ Τουρκικὸς στόλος μὴ ἀποδείξας μέχρι τοῦδε τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀποκλείειν καὶ βομβαρδίζειν, δύναται νὰ περιορισθῇ εἰς τὸ ἔργον τοῦ ἐπισκέπτεσθαι καὶ καταδιώκειν, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις ἐπιτρέπουσιν.

Ὅτι δύναται νὰ βλάπτῃ, τὸ γε νῦν ἔχον, τὰς πολεμικὰς τῆς Τουρκίας ἐπιχειρήσεις δὲν εἶναι ἢ πρὸς τὰ Ρωσικὰ παράλια προσέλευσις κενῶν πλοίων πρὸς φόρτωσιν σιτηρῶν διὰ τὴν Εὐρώπην, οὐδὲ τῆς ἀπολέμου ἐμπορικῆς ἐπιμιξίας αἱ ἐν τῇ μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Εὐρώπης πρακτικῇ λίαν ἐκκαθαρισμέναι κατὰ τὸν Εὐξείνῳ Πόντον σχέσεις. Ἄρκει δὲ νὰ ἀποβλέψῃ τις εἰς τὴν μεταξὺ Ρωσσίας καὶ Τουρκίας διανομὴν τῶν ἀκτῶν τῆς θαλάσ-

σης ταύτης, ὅπως πεισθῇ κατὰ πόσον τὸ ὑπάρχον μέτρον τοῦ ἐν τοῖς πράγμασι ἀκανονίστου ἀποκλεισμοῦ διαφθεῖρει ἐν τῇ ὄλῃ διαταράξει τοῦ ἐμπορίου καὶ αὐτῶν τῶν ὑπο τὸ Τουρκικὸν σκῆπτρον χωρῶν τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν. Ἄπ' ἐναντίας ἢ ἀνωτέρω ἀναπτυχθεῖσα εἰδικευσίς τῆς Τουρκικῆς ἐνεργείας κατὰ μόνου τοῦ πολεμικοῦ λαθρεμπορίου εἶναι ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν τὸ δίκαιον τῶν ἐθνῶν, ἢ πολιτικο-οἰκονομικὴ, καὶ αἱ ἰδιαιτέρας τῆς χώρας καὶ τῆς ναυτικῆς δυνάμεώς τῆς περιστάσεις ἐπιβάλλουσι.

ΣΟΥΗΔΙΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ.

Εἶναι παρατηρήσεως ἀξία ἡ γεωγραφικὴ ἐμφάνισις τοῦ τραπεζικοῦ συστήματος τῆς νεωτέρας Εὐρώπης. Τῷ 1457 μ. Χ. συνιστᾶται ἡ Τράπεζα τῆς Βενετίας, τῷ 1407 ἢ τῆς Γενούης, τῷ 1609 ἢ τοῦ Ἀμστερδὰμ, τῷ 1619 ἢ τοῦ Ἀμβούργ, τῷ 1668 ἢ τῆς Στοκχόλμης, τῷ 1694 ἢ τοῦ Λονδίνου. Νομίζει τις ὅτι ἡ τραπεζικὴ οἰκονομία περιέρχεται τὰς ἀκτὰς τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης εἰς τὴν Βαλτικὴν καὶ τὴν Βόρειον, ἵνα περιζώσῃ τὴν ἀνανεωθείσαν ἡπειρον καὶ προβιάσῃ αὐτὴν εἰς τὸ στάδιον τῆς νεωτέρας χρηματιστικῆς.

Ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἡ Τράπεζα τῆς Στοκχόλμης ἐλκύει ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν, διότι εἶναι ἡ ἀρχαιοτάτη πασῶν ὡς πρὸς τὴν ἔκδοσιν τῶν τραπεζικῶν γραμματίων, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ μήτηρ τῆς βραδύτερον ἐν Γερμανίᾳ ἀναπτυχθείσης ἐπακινή τοῦ πιστῶς, καὶ ἐχρησίμευσεν ὡς γόνιμος διδάσκαλος, ἐκτῶν μαθημάτων τοῦ ὁποίου παρήχθησαν κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα ἐν Σουηδίᾳ αἱ λεγόμεναι ἀλλήλεγυοὶ Τράπεζαι, Enskilda-Bank. Περὶ τῶν τελευταίων τούτων ἡ παρούσα μελέτη.

Τὸ τραπεζικὸν προνόμιον εἶναι ἀλλότριον τοῦ ἀνά χειρας θέματος. Ὁ Σουηδὸς νομοθέτης ἐκανόνισε τὴν ὁδὸν χωρὶς νὰ δέσῃ τοὺς πόδας τῶν θελώντων ἐπ' αὐτῆς νὰ βαδίσωσι. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὸ 1830 ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη Ἀλληλεγγυὸς Τράπεζα ἐν Ὑstad, ἔκτοτε δὲ μέχρι τῆς σήμερον ἀνέβη ἐν Σουηδίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων Τραπεζῶν εἰς 28. Ἴδού ἐπὶ τίνων βάσεων λειτουργεῖ ὁ θεσμὸς Ἐν πρώτοις ἀποβλέπει οὗτος πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐκδοσιν κυκλοφορούντων τῆ ὄψει τραπεζικῶν γραμματίων. Ἐκὰς στη κανονικῶς ὀργανισμένη Τράπεζα δύναται νὰ ἐκδίδῃ τοιαῦτα μέχρι τοῦ ἀθροίσματος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ μετοχικοῦ τῆς κεφαλαίου, ἐκ τῶν παρὰ τῇ κεντρικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἐπικρατείας καταθέσεων αὐτῆς, ἐκ τῶν μέχρι τοῦ ἡμίσεος μετοχικοῦ κεφαλαίου ἀναβαινόντων ἀνοικτῶν λ)σμῶν καὶ ἐπὶ ἐνεχύρω προκαταβολῶν τῆς, καὶ ἐκ τῶν νομισματικῶν καὶ ἄλλων εἰς πολύτιμα μέταλλα ἀποταμιευμάτων τῆς. Τὰ τραπεζικὰ γραμμάτια ἐξαργυροῦνται εἰς ἐγγῶρια νομίσματα, εἶναι δὲ δεκτὰ μεταξὺ τῶν Ἀλληλεγγύων Τραπεζῶν ἐπὶ ἀμοιβαιότητι, καθ' ὄρισμέναν ἡμέραν ἀνταλλάσσόμενα μεταξὺ αὐτῶν.

Πρὸς σύστασιν Ἀλληλεγγύου Τραπεζῆς, ἐκδιδούσης τραπεζικὰ γραμμάτια, ἀπαιτεῖται συνεταιρισμὸς τριάκοντα τοῦλάχιστον κεφαλαιούχων, ὄλων πολιτῶν Σουηδῶν, καὶ κεφάλαιον μετοχικὸν ἀνώτερον τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου κρονορ, ἧτοι 1,550,000 δραχμῶν, (kr. = 1,55 dr.), κατατιθέμενον ὁλόκληρον εἰς ἀξίας ἀσφαλεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τρία τέταρτα εἰς ἀκινήτους κτήσεις. Μεταξὺ τῶν μετόχων ὑφίσταται ἀλληλεγγύη· ἐν τούτοις ἀνω τοῦ προμνησθέντος ἀριθμοῦ τῶν τριάκοντα εἶναι δεκτοὶ καὶ ἑτερόρρυθμοι συνέταιροι, δηλαδὴ ἀπλοῖ χρηματοδόδοι, ἐνεχόμενοι μόνον μέχρι τῆς καταβολῆς αὐτῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀλληλεγγύους, δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον ἵνα ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς Τραπεζῆς ὁ θέλων ἀρκεῖ ἵνα πηραστήσῃ ἀντικαταστά-

την εἰς τὰ δικαιώματα αὐτῶν καὶ τὰς ὑποχρεώσεις καὶ νὰ συναίνεσῃ ἢ γενικῆ τῶν μετόχων συνέλευσις.

Ὁ νόμος ὀρίζει δεκαετὴ τὴν διάρκειαν τῶν Τραπεζῶν τούτων, διὰ τὴν σύστασιν τῶν ὁποίων ἀπαραίτητος ἡ κυβερνητικὴ ἀδεία. Καὶ ἐξακολουθοῦσι μὲν αὐταὶ κατόπιν διὰ τῆς παρατάσεως τῆς κυβερνητικῆς ἀδείας, ἢ μεσολάβησις ὁμως τῶν ἀπὸ δεκαετηρίδος εἰς δεκαετηρίδα ἐξελεγκτικῶν σταθμῶν εἶναι σημαντικώτατον εἰς προκοπὴν ἐφόδιον. Εἶναι δὲ ἀξίον παρατηρήσεως, ὅτι οὐδαμῶς μέχρι τοῦδε προσέκρουσεν ἡ οἰκονομικὴ τῶν ἐν λόγῳ τραπεζῶν. Καὶ δὲν δύναται μὲν νὰ συγκριθῇ αὐτὴ πρὸς τοὺς συγχρόνους τραπεζικοὺς κολοσοὺς, π.χ. τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, οἱ κατωτέρω ὁμως ἀριθμοὶ ἔχουσι πολὺ τὸ ἐνδεικτικὸν πρὸς χώρας, αἵτινες δύνανται νὰ ἀποβλέπωσιν ἰδιαιρῶς εἰς τὴν περισύναξιν τῶν μικρῶν αὐτῶν πόρων.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ κατάστασις τῶν 28 Ἀλληλεγγύων Τραπεζῶν τῆς Σουηδίας εἶχεν ὡς ἐξῆς κατὰ Μάρτιον 1877 εἰς ἑκατομμύρια κρονορ: Μετοχικὸν κεφάλαιον 56,36 ἐκ τῶν ὁποίων 54,90 ἀπὸ ἀλληλεγγύων συνεταίρων καὶ 1,46 ἀπὸ ἑτερορρυθμῶν· κυκλοφορία εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια 62,58· δανειστικοὶ λ)σμοὶ ἐπὶ τῇ ὄψει 23,71· χαρτοφυλάκιον 88,66· προκαταβολαὶ 72,30· μεταλλικὸν ἀποταμίευμα 21,64· ἀναλογία τούτου πρὸς τὸ ἐπὶ τῇ ὄψει παθητικὸν 25,07 τοῖς ο]ο. Παραλείπομένων τῶν δεκάδων χιλιάδων, κατὰ τὸ 1876 τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον τῶν Τραπεζῶν τούτων ἀνήρχετο εἰς 8,4 ἑκατομμύρια kr. καὶ τὸ ὀργανισθὲν ἰδιαιτέρον προνοίας κεφάλαιον εἰς 3,8· τὸ ἀκαθάριστον εἰσόδημα ἀνέβη εἰς 40,6 καὶ τὸ καθαρὸν εἰς 7,2 ἰσοδυναμοῦν ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς μετόχους διανομῆς αὐτοῦ εἰς 40 περίπου τοῖς ο]ο.

Ἡ τοιαύτη λειτουργία τοῦ τραπεζικοῦ τούτου ἐν Σουηδίᾳ συστήματος εἶναι παντὸς λόγου ἀξία. Κατὰ πόσον ὁ φόβος τῆς ἀλληλεγγυότητος δύναται ὑπερκακισθῆναι νὰ καταστήσῃ τὸ σύστημα τοῦτο δυσχερὲς ἐκεῖ ἔνθα

ἡ καλὴ πίστις καὶ ἡ προσοχὴ ἐλλείπουσι ἐκ τῆς τάξεως τῶν κεφαλαιούχων, ἀφίνω εἰς ἐκάστην χώραν νὰ ὀμιλήσῃ κατὰ τὸν ἰδιάζοντα χαρακτήρα τῆς. Ἡ ἐπιστῆμη καὶ ἡ πείρα διδάσκουσι. Οἱ δὲ τόποι τῶν περιορισμένων ἀποταμιεύσεων καὶ τῶν διεσπαρμένων κεφαλαίων δύνανται, ἀποβλέποντες εἰς τὰ Σουηδικὰ τῆς ἐλευθέρως τραπεζικῆς ἀποτελέσματα, νὰ κανονίσωσι τὸ περαιτέρω οἰκονομικὸν αὐτῶν μέλλον.

ΑΛΥΚΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Τὸ ἅλας εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον διαδεδομένων ἐν τῇ φύσει οὐσιῶν ἀπαντᾶται εἰς στερεὰν κατάστασιν καὶ ἀναλελυμένον εἰς τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, λιμνῶν καὶ πηγῶν. Τὸ πρῶτον εἶδος ἀνήκον εἰς τὴν τάξιν τῶν μεταλλείων, ἄγνωστον ἔμεινε μέχρι τοῦδε εἰς τὰς μεταλλομαστεύσεις τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Τὸ ἅλας αὐτῆς ἀνήκει εἰς τὸ δεύτερον εἶδος, ἀποταμιευμένον ἐντὸς τῶν περιβρεχόντων αὐτὴν θαλασσιῶν ὑδάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξάγεται διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν ἀλυκῶν, τῶν ὁποίων πρέπει νὰ δοθῇ γενικὴ τις ἔννοια.

Ἐκάστη ἀλυκὴ διαιρεῖται εἰς ὀλιγοβαθεῖς δεξαμενάς, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ πρὸς τὴν θάλασσαν κείμεναι πληροῦνται κατὰ πρῶτον ὕδατος· ἅμα δὲ τοῦτο ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀτμοσφαιράς καὶ τοῦ ἡλίου λάβῃ σύγκρασιν τινα μέχρι 10 βαθμῶν, εἰσάγεται εἰς ἑτέρας δεξαμενάς ἐν ταῖς ὁποῖαις ἡ σύγκρασις τοῦ ἀναβαίνει εἰς 21 βαθμούς· τότε εἰσάγεται τὸ ὕδωρ ἐν ἑτέραις δεξαμεναῖς, ἐν ταῖς ὁποῖαις ἐνεργεῖται ἡ ἀποκρυστάλλωσις τοῦ ἁλατος. Τοιαύτη ἡ διαδοχικὴ σειρὰ τῆς καλλιέργειας τῶν ἀλυκῶν· τὸ κύριον ὀφείλεται εἰς τὴν ἐκθεσιν μικρᾶς ποσότητος ὕδατος ἐξηπλωμένης ἐπὶ εὐρείας ἐκτάσεως· ἀπορροφωμένων οὕτω

τῶν ὑδατωδῶν μορίων, μένουσι τὰ ἀλατώδη, τὰ ὅποια ἅμα συγκροτήσωσι πάχος 30 περίπου χιλιοστῶν τοῦ μέτρου ἀποτελοῦσι τὴν ἐσοδεῖαν τῆς ἀλυκῆς, συναθροίζονται καὶ ἀποταμιεύονται διὰ τὴν μέλλουσαν κατανάλωσιν.

Ἡ ἀλατοποιεῖα ἐν Ἑλλάδι εἶναι δημοσία ἐπιχείρησις, ἀνήκουσα εἰς τὴν τάξιν τῶν νομημάτων καὶ κολλιεργουμένη ἀμέσως ὑπὸ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Ἄλλοτε εἶχε προταθῆ ἡ δι' ἐκμισθώσεως καλλιέργεια τῶν Ἑλληνικῶν ἀλυκῶν· τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο δὲν ἦτο ἄγνωστον ἐν τῇ πρὸ τοῦ 1833 πρακτικῇ. Ἐν γένει διαιρεῖται εἰς δύο στάδια, ἐξ ὧν τὸ μὲν περιλαμβάνει τὴν κυρίως καλλιέργειαν, τὸ δὲ συμπεριλαμβάνει καὶ τὸ ἐκ ταύτης εἰσόδημα τοῦ κράτους. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ὑπάρχουσι λόγοι καθιστῶντες ὑποπτον τὴν μεταξὺ καταναλωτῶν καὶ δημοσίου παρέμβασιν τῆς τάξεως τῶν μισθωτῶν, τῶν ὁποίων αἱ ἀμφοτέρωθεν καταχρήσεις εἶναι παροιμιώδεις εἰς τὰ δημοσιονομικὰ χρονικά. Ἐν τούτοις μένει ὑπὸ ἐξέτασιν ἡ εἰσαγωγὴ τῆς μισθώσεως εἰς τὴν κυρίως καλλιέργειαν τῶν ἀλυκῶν. Κατὰ τοὺς προὑπολογισμοὺς τῶν ἐτῶν 1876 καὶ 1877, ἐνῶ τὸ ἐκ τῶν ἀλυκῶν τοῦ κράτους εἰσόδημα ἀνέρχεται ἐνιαυσίως εἰς δρ. 850,000, πλεον τοῦ τετάρτου αὐτῶν ἦτοι 228,000 δαπανῶνται κατ' ἔτος εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ διαχείρισιν τῶν ἀλυκῶν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι εἰσαγομένου τοῦ συστήματος τῆς μισθώσεως εἰς μόνην τὴν καλλιέργειαν ἐλαττοῦται τὸ ἀνωτέρω ποσὸν τῶν ἐξόδων κατὰ τὸ τρίτον περίπου, πάλιν ὁμως ἡ παραγωγικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἁλατος δαπάνη εἶναι ἀνωτέρα τοῦ ὅσον ἠδύνατο αὐτὴ νὰ περιορισθῇ κατὰ τὰς σχετικὰς ἀναλογίας καὶ τὴν ἀπλοϊκὴν φύσιν τῆς προκειμένης παραγωγῆς.

Ἐν γένει αἱ δαπάναι τῶν ἡμετέρων ἀλυκῶν διαιροῦνται ἐν τῷ προὑπολογισμῷ τοῦ 1877 εἰς τρία κεφάλαια. α) Προσωπικὸν τῶν ἀλυκῶν δρ. 25,800, ἦτοι 8,400 διὰ 5 γενικοὺς ἀποθηκάρχους πρὸς δρ. 140 κατὰ μῆνα, 7,800

δι' 7 μερικους αποθηκαριους προς δρ. 400 και 9,600 δι' 20 φυλακας δρ. 40. β') Υπηρεσία αλυκων δρ. 12682, ητοι 2784 δι' ετησιαν κανονικην επιχορηγησιν 57 αλαταποθηκων, 898 δια βιβλια και εντυπα, 1000 δια προμηθεια στατηρων και σακκων, 8000 δι' ενοικια αποθηκων. γ') Καλλιέργεια και μεταφορά αλάτων δρ. 190,000, ητοι 110,000 δια την συλλογήν, σώρευσιν, στέγασιν, μεταφοράν και παραλαβήν αυτων, 50,000 δια καλλιέργειαν των αλυκων, 30,000 δια κατασκευήν και τακτοποιήσιν αυτων και των χανδακων.

Όσον αφορά τα έσοδα των Έλληνικων αλυκων, ιδου πως ταυτα εχουσιν εν τοις προϋπολογισμοις της τελευταίας δεκαετίας :

Έτη	Έσοδα δρ.	Έτη	Έσοδα δρ.
—	—	—	—
1870	800,000	1874	782,000
1871	800,000	1875	760,000
1872	1,000,000	1876	850,000
1873	750,000	1877	850,000

Υποτιθεμένου ότι πράγματι εισεπράχθησαν τα ανωτέρω ποσά, είναι περίεργον ότι ενω κατά πάντα λόγον αυξάνει ο αριθμός των καταναλωτων, το δημόσιον εκ του αλατος εισόδημα, μεθ' ολον το εφ' ου στηρίζεται μονοπώλιον, διατελει κατά το μάλλον εις στασιμότητα. Κατά το 1866 υλογίετο εις 800,000 δρ. κατά το 1867 εις 750,000, κατά το 1868 εις 750,000. Μόνη η ιδέα της καταχρήσεως δίδει επαρκεις εξηγήσεις.

Η επί των αλυκων νομοθετική ανάπτυξις αρχεται δια του Β. διατάγματος της 11 Απριλίου 1833 και τελειώνει δια του ΧΚΘ' νόμου της 26 Ιουνίου 1877, οστις υπήγαγε την εν Λευκάδι κοινοτικήν αλυκήν εις το μονοπώλιον του Κράτους. Αί καλλιεργούμεναι η δυνάμεναι να καλλιεργηθωσιν αλυκαί ωρίσθησαν υπό του νόμου ΧΟΘ' της 10 Αυγούστου 1864 εις δέκα, ητοι της Αναβύσσου, της Θερμησίας, του Μεσολογγίου (Άσπρης και Μαύρης),

της Λαμίας (Γαντζοδς), της Δομβραίνης, των Λεχαινων της Μήλου, της Νάξου και της Χαλκίδος (Κοπανά). Εκ τούτων μόνη η τελευταία δεν καλλιεργείται. Αφ' ετέρου πρέπει να προστεθη εις τον αριθμόν των εν ενεργεία αλυκων η προμνησθεϊσα της Λευκάδος και η της Κερκύρας (Λευκίμνης).

Κατά πᾶσαν των ανωτέρω αλυκων υπάρχει γενική αλαταποθήκη, εν τη οποία συγκεντροῦται το παραγόμενον αλας. Περιπλέον το άρθρον 4 του από 11 Απριλίου 1833 Β. διατάγματος επέτρεψε την σύστασιν μερικων αλατοποθηκων, οπως διευκολυνθωσιν οὔτως, από διαφορων σημείων της επικρατείας, αι ανάγκαι της καταναλώσεως. Παρ' εκάστη μεν γενική συνέστη και μερική αλαταποθήκη προς πώλησιν, ητις εν ταϊς γενικαϊς απηγορευθη συνάμα δὲ και 18 άλλαι. Μέχρι τουδε ο αριθμός των μερικων αλαταποθηκων ανέβη εις 49, χωρίς να παραλειφθη η σημείωσις ότι διττῶς οὔτος διατελει εν άμαρτία, το μεν εκ της υπερβάσεως του ανωτέρω κανονισμού, το δε εκ του νόμου ΧΟΘ' της 10 Αυγούστου 1861, οστις ορίζων την από 1 Απριλίου 1862 κατάργησιν των μερικων αλαταποθηκων απεδείχθη ηττων της διοικητικής πρακτικής, ητις επί ολην δεκαπενταετιαν διετήρησε τας μερικας αλαταποθήκας, μέχρι του σημείου καθ' ο τελευταία τις ύπουργική διαταγή παρατείνει την εκθεσμον κατάστασιν εως 4 Νοεμβρίου ε. ε.

Ο τελευταίος νόμος περιορίζει την πώλησιν του αλατος εν μόναις ταϊς γενικαϊς αλαταποθήκαις και κανονίζει την υπηρεσίαν των αλικων ως εξής: Δέκα αλαταποθηκαριοι, εξ ων 5 ά τάξεως δια τας αλυκας Αναβύσσου, Θερμησίας, Λαμίας, Άσπρης και Μαύρης Μεσολογγίου προς δρ. 160 κατά μηνα εκαστος, και 5 β' τάξεως δια τας λοιπας προς δρ. 120 εκαστος· πέντε βοηθοι δια τας αλαταποθήκας της ά τάξεως προς δρ. 80 εκαστος και 20 φυλακας δι' ολας τας αλαταποθήκας. Είδομεν εν τῷ προϋπολογισμῷ, ότι οι

μὲν βοηθοὶ ἐλλείπουσι, οἱ δὲ μισθοὶ τῶν ἀλαταποθηκαρίων κατεβιάσθησαν εἰς 140 καὶ 100 δρ. καὶ τῶν φυλάκων εἰς 40. Τὸ ἐλαττόνειν ὁμῶς τοὺς μισθοὺς τῶν διαχειριζομένων, ἐν τῇ πραγματικότητι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐν καὶ ἡμισυ ἑκατομμύριον ἐνιαυσίως, ἐξέρχεται τῆς ἀπαιτουμένης δημοσιονομικῆς ἀσφαλείας.

Θὰ ἦτο περίεργος καὶ μάλιστα ἀπαραίτητος ἐν τῇ αὐστηρᾷ κοινοβουλευτικῇ ζωῇ ἡ εἰδικὴ κατὰστρωσις τῶν λογαριασμῶν τῆς δημοσίας ἀλατοποιίας. Ἀπὸ τῆς μελέτης αὐτῶν ἠδύνατο νὰ διαφωτισθῇ ἡ κανονικὴ τοῦ νόμου λειτουργία καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ πρακτικὴ τῆς ἐπιτηρήσεως. Ὅταν π. χ. ὁ νομοθέτης ἐπιβάλλῃ τοὺς ἀλαταποθηκαρίους ἀ τάξεως εἰς ἐγγύησιν δρ. 3 χιλ. καὶ τοὺς τῆς β' εἰς ἐγγύησιν δρ. 1500, ἐξεταστέον ἂν ἡ πρόνοια αὕτη δὲν ὑπῆρξε κενή. Καὶ αἱ ἐπιθεωρήσεις τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ἐρχονται κατόπιν.—Ἀκούονται πολλαὶ καταχρήσεις ἐν ταῖς ἀλαταποθήκαις. Ἴνα ὑπερπλεονάσωσι ἀναγκαῖα ἡ προϋπὸθεσις ὅτι προκατέπεσε ὁ χαλινὸς τοῦ διηνεκοῦς ἐλέγχου.

ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΥ 1821.

Κατὰ πάντα λόγον ἡ πρώτη στρατιωτικὴ σύνταξις τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ὑπῆρξεν αὐτόματος. Ἀρματωλοὶ καὶ κλέπται ἀφ' ἑνός, ἰσχυροὶ ἄνθρωποι τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων ἀφ' ἑτέρου ἐχρησίμευσαν ὡς τὰ φυσικὰ κέντρα, περὶ τὰ ὁποῖα συνηνώθησαν ὅλοι οἱ οἱ ἔνοπλοι τῆς ἐλευθερίας ὁπαδοί. Ἡ κατάστασις αὕτη, μόνη δυνατὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀπετέλεσε τὸν πυρρῆνα

τῆς ἐπομένης στρατιωτικῆς τοῦ τόπου ὀργανώσεως, καὶ ἐν πολλοῖς διτηρήθη μέχρι τέλους.

Α'.—Ἐντὴ Μονῇ τῶν Καλτεζιῶν συγκροτηθεῖσα πρώτη τῆς ἐπαναστάσεως Συνέλευσις περιωρίσθη, καθ' ὅσον γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἀπὸ 26 Μαΐου 1821 ἀποφάσεώς της, εἰς μόνον τὸν διορισμὸν Ἀρχιστρατήγου, ὅστις μετὰ τῆς Γερουσίας «ὅλων τῶν δήμων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου», ἔπρεπε νὰ διοικῇ τὰ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος.

Β'.—Κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον 1821 ἐν Βερβένοις καὶ Ζαρακόβῃ συνετάχθησαν ὑπὸ τῶν ἐκεῖ συνηθροισμένων πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν διάφορα σχέδια ὀργανισμῶν τῆς Πελοποννήσου, ἐν τοῖς ὁποίοις τὰ στρατιωτικὰ ἔχουσιν ὡς ἐξῆς. Ἐν ἐκάστῃ ἐπαρχίᾳ ἐκλέγονται πέντε ἔφοροι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς ἀφοσιῶνται εἰς τὰ πολεμικά, διότι ὁ μὲν ἐπιστατεῖ εἰς τὰς ζωτροφίας τῶν στρατευμάτων καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ζωῆς των ἐφόδια, ὁ δὲ στρατολογεῖ καὶ προνοεῖ περὶ πολεμοφοδίων, ὁ δὲ ἐνεργεῖ τὰς διαφόρους εἰς χρῆσιν τῶν στρατευμάτων ἀποστολάς, ἔχοντες ὅλοι ὑποφόρους ἐν ταῖς λοιπαῖς τῆς ἐπαρχίας πόλεσι καὶ χωρίοις καὶ ἀνά πεντήκοντα ἐνόπλους ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν. Ἡ διοίκησις τῶν πολεμικῶν ὠρίζετο εἰς τετραμελῆ ἐπιτροπὴν, τῆς ὁποίας ὁ πρόεδρος εἶχε δύο ψήφους. Ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου ὁ Ἀρχιστράτηγος ἠδύνατο νὰ ἐνεργῇ καὶ μόνος στρατιωτικὰς κινήσεις καὶ πολεμικὰς ἐπιθέσεις. Παρ' ὅλοις τοῖς στρατεύμασιν ἐσχηματίζετο πολεμικὸν κριτήριον, τοῦ ὁποίου αἱ εἰς θάνατον καταδικαστικαὶ ἀποφάσεις ὑπέκειντο εἰς ἀναθεώρησιν ὑπὸ ἀνωτάτου συνεδρίου. Ἀλλ' ὡς προεβρέθη τὰ ἀνωτέρω ἦσαν σχέδια, καὶ ὡς τοιαῦτα ἔμειναν ἐπὶ τέλους.

Γ'.—Κατὰ τὴν 9 Νοεμβρίου 1821 ἡ ἐν Μέσσοιογγίῳ Συνέλευσις τῆς Δυτικῆς χέρσου Ἑλλάδος ἐκανόνισεν ὡς ἐξῆς τὰ στρατιωτικὰ τῆς περιφερείας της: Ἀνέθηκεν εἰς τὴν Τοπικὴν Διοίκησιν, ὀνομασθεῖσαν Γερουσίαν, τὰς ἀναγκαῖας διὰ τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως (Κα-

πιτάνους) διαταγὰς, ὡς καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀσφάλειαν. Τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν τοῦ τόπου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς ἐν τῷ συνταχθέντι προσωρινῷ Ὀργανισμῷ (ἴδ. Τὰ κατὰ τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Α. Μάμουκα): «Ἐπειδὴ εἶναι καὶ δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον οἱ Καπιτάνοι καὶ στρατιῶται νὰ λάβωσιν ἀμοιβὰς διὰ τὰς ἀπερασμένας τῶν ἐκδουλεύσεις πρὸς τὴν Πατρίδα, ὁμοίως δὲ καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες θέλουν προσφέρει εἰς τὸ ἐξῆς ἐκδουλεύσεις ἀξιολόγους διὰ τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος, ἡ Γερουσία θέλει λάβει ἀφεύκτως τὴν φροντίδα ν' ἀποφασίσῃ τὰς ἀναλόγους ἀμοιβὰς καὶ τοὺς μισθοὺς τῶν.

«Ὁ Καπιτάνος τοῦ κάθε τμήματος (Ναχεγέ) θέλει ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὴν δύναμιν τῶν ἀρμάτων τῆς Καπιτανίας του. Χρὴν του δὲ καὶ δικαιώματα εἶναι τὰ ἐξῆς· 1) ἐν καιρῷ ἐκστρατείας νὰ παραλαμβάνῃ μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῆς Γερουσίας ἐκτὸς τῶν προσδιωρισμένων μισθωτῶν του καὶ ὅσους ἄλλους ἤθελε κάμει χρεῖα τῶν κατοίκων, ὅσοι δύνανται νὰ φέρουν ἄρματα· 2) νὰ ἔχῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὸ στράτευμα, μεταξὺ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκ τῶν εὐγενῶν καὶ πρωτίστων ἀνεύρισκονται, χρεωστοῦν νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτὸν καθ' ὄλην τὴν ἐκστρατείαν· 3) νὰ προσέχῃ νὰ μὴ διαλύεται τὸ στράτευμά του ἐν καιρῷ τῆς ἐκστρατείας, οὔτε νὰ ἀναχωρήσῃ κανεὶς τῶν στρατιωτῶν του ἀνευ ἐγγράφου ἀδείας του· 4) ὅταν ἡ Γερουσία ἤθελε τοῦ ζητεῖ ἀνθρώπους διὰ τὴν γενικὴν εὐταξίαν ἢ δι' ἄλλο τί, ὑποχρεοῦται νὰ τοὺς δίδῃ· 5) νὰ ζητῇ καὶ νὰ λαμβάνῃ τὰς ἀναγκαίους τροφὰς καὶ ἐφόδια ἀπὸ τὴν Γερουσίαν· 6) νὰ ὑπακούῃ τὰς διαταγὰς ὅπου ἤθελε τοῦ δίδονται ἀπὸ τὴν Γερουσίαν· 7) νὰ ἔχῃ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του ἓνα ἐπίτροπον τοῦ κοντά εἰς τοὺς Ἐφόρους τοῦ Τμήματος (Ναχεγέ) τόσον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν εὐταξίαν τῆς Καπιτανίας του, ὅσον καὶ διὰ νὰ ἐκτελῶνται δι' αὐτοῦ αἱ ἀποφάσεις τῶν κρίσεων.»

Δ'.—Κατὰ τὴν 15 Νοεμβρίου 1821 ἡ ἐν Ἀμφίση Συνέ-

λευσις τῆς Ἀνατολικῆς χέρσου Ἑλλάδος ἐκανόνισεν ὡς ἐξῆς τὰ στρατιωτικὰ τῆς περιφερείας τῆς: Εἰς ἐκάστην ἐπαρχίαν ἀνεγνωρίζετο ἰδιαιτέρος στρατὸς, ἰδιαιτέρος Καπιτάνος καὶ δικαίωμα προτάσεως στρατιωτικῶν βραβεύσεων. Ἡ διεύθυνσις τοῦ κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πολέμου ἀνετίθετο εἰς τὸ ὀργανισθὲν πολιτικὸν σῶμα τῆς Ἐθνικῆς Βουλῆς, καθὼς καὶ ἡ σύστασις τακτικῶν στρατευμάτων. Ἐν τούτοις ἵνα κινήσῃ ἐσωτερικὰ ἢ ἐξωτερικὰ στρατεύματα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ χέρσῳ Ἑλλάδι, ἔπρεπεν ἡ Ἐθνικὴ Βουλὴ νὰ λαμβάνῃ ἐκάστοτε τὴν ἀδειαν ἐτέρου πολιτικοῦ σώματος, ἤτοι τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅστις μόνος ἠδύνατο νὰ φέρῃ πανταχόθεν στρατεύματα, τόσον ἐνδοθεν ὅσον καὶ ἐξωθεν τοῦ ἔθνους. Ὁ Ἀρεῖος Πάγος, ὦν τὸ μέσον τῆς ἐνώσεως τῆς Ἀνατολικῆς χέρσου Ἑλλάδος μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μερῶν, ἐνησχολεῖτο ἰδιαιτέρως εἰς ὅσα ἀπέβλεπον τὸν γενικὸν πόλεμον ὡς πρὸς τὴν περιφέρειαν του, τὰ φρούρια τῆς ὁποίας ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιστάσιαν του. Παρὰ τῷ Ἀρείῳ Πάγῳ ὡς καὶ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Βουλῇ συνεκροτοῦντο ἰδιαιτέρα στρατιωτικὰ σώματα. Ἡ προμήθεια τῶν τροφῶν καὶ τῶν πολεμοφοδίων τῶν στρατευμάτων ἀνετέθη κατ' ἐπαρχίας εἰς τοὺς λεγομένους Προεστῶτας τῆς Κάσσης, συγχρονως δὲ ὠρίσθησαν καὶ εἰδικοί Προεστῶτες εἰς τὰ πολεμικά, τὰ κατὰ τοὺς ὁποίους καθήκοντα ἐκανονίσθησαν ὑπὸ τῆς νομικῆς Διατάξεως τῆς Ἀνατολικῆς χέρσου Ἑλλάδος ὡς ἐξῆς (τόμ. α', κεφ. γ', § στ')

α) Αὐτοὶ ἔχουσι νὰ ἀνταποκρίνωνται μὲ τὸ στρατόπεδον τῆς ἐπαρχίας ἢτοι μὲ τὸν Καπιτάνον, ὁ ὁποῖος γράφει πρὸς αὐτοὺς τὰς ἀνάγκας του, τόσον διὰ τροφὰς ὅσον καὶ δι' ἐφόδια, καὶ αὐτοὶ φροντίζουσι νὰ στέλλωνται ἐν καιρῷ. 2) Αὐτοὶ τὰς τροφὰς νὰ ζητῶσι ἀπὸ τοὺς Κασσιέρους καὶ μὲ ἐγγράφον ἐκεῖνων νὰ λαμβάνωσι ἀπὸ τοὺς Μαγαζιέρους. 3) Αὐτοὶ νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τοὺς Ἀστυνόμους τοὺς ἀναγκαίους φούρνους καὶ ζυμωτὰς, καὶ ζῶα διὰ νὰ μετα-

κομίζονται. 4) Αὐτοὶ νὰ φροντίζωσι νὰ γράφωσιν εἰς τὸν Καπιτάνον ὅσα πρέπει νὰ ἡξεύρη, καθὼς καὶ ἐκεῖνος πρὸς αὐτοὺς νὰ γράφῃ τὰ συμβαίνοντα καλὰ ἢ κακὰ εἰς τὸν πόλεμον. 5) Αὐτοὶ νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς ἐπαρχίας, νὰ περιθάλλωνται οἱ ἀσθενεῖς στρατιῶται, νὰ μὴ λείπωσι ὅλα τὰ ἀναγκαῖα καὶ νὰ πληρῶνται ὅλοι οἱ ἰατροὶ καὶ λοιποὶ ἀπὸ τὴν Κάσσαν δι' αὐτῶν.»

Ἄλλ' ἢ κυρίως εἰπεῖν στρατιωτικὴ σύνταξις τῆς Ἀνατολικῆς χέρσου Ἑλλάδος ἐτέθη ἐπὶ τῶν ἐπομένων βάσεων ὑπὸ τῆς Νομικῆς Διατάξεως (τμ. ε, κεφ. α). α) «Ἡ ἐπαρχία ἔχει τὸν Καπιτάνον τῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι συγχρόνως Στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος.—β) Ἡ ἐπαρχία δὲν δύναται νὰ ἀποβάλῃ τὸν Καπιτάνον τῆς, χωρὶς πρῶτον νὰ ἀναφέρῃ τὰς αἰτίας πρὸς τὸν Ἄρειον Πάγον, ὁ ὁποῖος κρίνει τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀναφέρει αὐτὴν πρὸς τὴν Ἐθνικὴν Βουλὴν, καὶ ἐκεῖνη ἀποφασίζει· διότι ὁ Καπιτάνος εἶναι καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει Στρατηγός. γ) —Εἰς τὸν πόλεμον ἀκούει μόνον τὸν Ἄρειον Πάγον ὁ Καπιτάνος.—δ) Ὁταν χηρεύσῃ ἡ ἐπαρχία Καπιτάνου, αὐτὴ μὲν ἐκλέγει, ὁ δὲ Ἄρειος Πάγος ἐπικρίνει, ἡ δὲ Ἐθνικὴ Βουλὴ ἀποφασίζει.—ε) Ὁ υἱὸς τοῦ ἀποθανόντος Καπιτάνου ὁ πρωτότοκος λαμβάνει τὸν τόπον τοῦ πατρὸς του.—ς) Ὅστις Καπιτάνος, χρηματίας Καπιτάνος ἐπαρχίας, δὲν ἔχει καπιτανίαν κατὰ περίστασιν, ἐπειδὴ εἶναι στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος, ἢ Ἐθνικὴ Βουλὴ ἔχει νὰ φροντίσῃ περὶ αὐτοῦ.

ζ) «Ἡ Ἀστυνομία, μὲ τὸ μέσον τῶν διωρισμένων εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πόλεως καὶ χωρία, νὰ συνθέσῃ ἀκριβὲς κατάστιχον ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ φαίνεται εἰς αὐτὸ πόσας φαρμιλίας ἔχει καθὲ χωρίον καὶ ἡ πόλις. Ἐκάστης δὲ φαρμιλίας τὰ μέλη ὀνομαστί, καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὸ ἐπάγγελμα, καὶ τὴν περιουσίαν, καὶ ὅσοι μὲν γεννῶνται νὰ προσθέτωνται, ὅσοι δὲ ἀποθνήσκουσι ν' ἀπαλείφωνται ἀπὸ αὐτὸ τὸ κατάστιχον· ὁ Καπιτάνος νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἀναγα-

καίους στρατιῶτας, τοὺς ὁποῖους νὰ ἔχῃ ἕνα ὀλόκληρον χρόνον εἰς τὸν πόλεμον· εἰς αὐτοὺς νὰ δίδῃ μισθὸν ἢ ἐπαρχία ὅσον προσδιορίσει ὁ Ἄρειος Πάγος· τῶν δὲ φονευθέντων ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τὰς φαρμιλίας νὰ τρέφῃ καὶ παντοιοτρόπως νὰ περιθάλλῃ ἡ ἐπαρχία, ἄχρι τῆς Ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως. Οἱ Προεστῶτες τῶν πολεμικῶν νὰ ἔχωσι τὴν τελευταίαν ταύτην φροντίδα.

η) «Ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐκείνου τῶν στρατιωτῶν, ὅλοισι ἄνδρες ἀπὸ δεκατεσσάρων ἕως ἐξήντα χρόνων ἡλικίας νὰ διαιρεθῶσιν εἰς εἰκοσιπενταρχίας, καὶ ἕνας ἐξ αὐτῶν εἰκοσιπένταρχος· καὶ δύο εἰκοσιπενταρχίαι νὰ κάμωσι μίαν πεντηκονταρχίαν, καὶ δύο πεντηκονταρχίαι μίαν ἑκατονταρχίαν· χωριστὸν δὲ κατάστιχον νὰ περιέχῃ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ τὰ χωρία εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται αὐτοὶ ὅλοι νὰ ἡσυχάζωσιν, εἰς τὰ ἴδια ἕκαστος καταγινόμενος· χρείας δὲ τυχούσης, ὁ Καπιτάνος διορίζει ὀνομαστί τὸν δεῖνα καὶ δεῖνα εἰκοσιπεντάρχου, ἢ τὸν δεῖνα ἑκατόνταρχον, μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῶν νὰ κινήθωσι, καὶ μετὰ τὴν χρείαν ἐπιστρέφουσι ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια· καὶ τοῦτο κατὰ τάξιν, διὰ νὰ δουλεύωσιν ὅλοι τὴν Πατρίδα χωρὶς νὰ ἔχῃ κανένας νὰ παραπονεθῇ.

θ) «Ὁ εἰκοσιπένταρχος, ὅταν λάβῃ προσταγὴν νὰ κινήθῃ, καὶ κατὰ περίστασιν δὲν ἔχῃ ὀλόκληρον τὴν εἰκοσιπενταρχίαν του, εἴτε διότι ἔλλειψεν, εἴτε διότι ἠσθένησε κανένας, δανείζεται ἀπὸ ἄλλην τοὺς λείποντας· ὅταν δὲ ἀποθάνῃ κανένας, προσπαθεῖ εὐθύς νὰ θάλλῃ ἄλλον εἰς τὸν τόπον του.—ι) Οἱ εἰκοσιπένταρχοι τῆς πόλεως δίδουσιν ἀμοιβαίως τρεῖς ἀνθρώπους διὰ τὴν Ἀστυνομίαν, εἰς τὰ διάφορα ὑπουργήματα τῆς πόλεως, καὶ ἐκεῖνοι τῶν χωρίων εἰς τοὺς Προεστῶτας.—ια) Ὅταν μία εἰκοσιπενταρχία, διὰ νὰ συμπληρωθῇ, ἔχῃ ἀνάγκην δύο τριῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εἰς τὸ χωρίον, ἐν καιρῷ χρείας ἐκείθεν τοὺς λαμβάνῃ.—ιβ) Τὸ κατάστιχον τῶν εἰκοσιπεντάρχων στέλλεται εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον.—ιγ) Οἱ Καπιτάνοι γνωστοποιοῦσι πρὸς τὸν Ἄρειον Πάγον τὸ πο-

σὸν τοῦ στρατοῦ ὅσον δι' ἓνα χρόνον παρέλαβον καὶ ἐκεῖνος σκέπτεται ἂν τὸ ὄλον τοῦ στρατοῦ τῶν ἐπαρχιῶν ἀναλογῆ μετὰ τὰς πολεμικὰς περιστάσεις· ὁ Ἄρειος Πάγος ἀκόμη εὐρίσκει καὶ διορίζει τὴν ἀναλογίαν τῶν στρατευμάτων ὡς πρὸς τὰς ἐπαρχίας.—ιδ') Οἱ Καπιτάνοι γράφουσιν ἀμέσως πρὸς τὸν Ἄρειον Πάγον κατὰ τὴν χρεῖαν.(1)»

Ε'.—Ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν 27 Δεκεμβρίου 1824 ἡ Γερουσία ἐψήφισε τὸν ὀργανισμὸν τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως τῆς χερσονήσου, κατὰ τὸν ὅποιον ἐκάστη ἐπαρχία, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, ὑπεβάλλετο εἰς στρατολογίαν οὐχὶ ἄνω τῶν χιλίων ἀνδρῶν. Ἡ Γερουσία διετήρει τὴν στρατιωτικὴν διεύθυνσιν, ἔχουσα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς τοὺς στρατηγούς καὶ ἀναγνωρίζουσα εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα ἵνα ἐκλέξωσι τέσσαρας συναδέλφους των, ὅπως μένωσιν παρ' αὐτῇ πρὸς γνωμοδότησιν. Ἐν γένει ἐν τῷ προκειμένῳ ὀργανισμῷ παρείχοντο ἐλπίδες στρατιωτικῶν ἀμοιβῶν διὰ τὰς προηγουμένας καὶ μεταγενεστέρας ἀξιολόγους ἐκδουλεύσεις. Εἰδικώτερον δὲ τὰ στρατιωτικὰ ἐκανονίσθησαν ὡς ἑξῆς (κεφ. δ')

α') Ἡ Πελοπόννησος θέλει ἔχειν ἐπὶ τὸ παρὸν ἕξ ἢ ὀκτώ Στρατηγούς, τοὺς ὁποῖου ἐκλέγει ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία μεταξὺ τῶν ἀξιωτέρων καὶ ἐκδουλευσάντων τῇ πατρίδι.

β') Ἐκάστη ἐπαρχία θέλει ἔχει τὸν Καπιτάνον ἢ Καπιτάνους, πρὸς τοὺς ὁποῖους θέλει παραδίδονται οἱ στρατιῶται τῆς ἐπαρχίας, ὅσους δηλονότι ἡ Πελοποννησιακὴ Γερουσία ἤθελε προσδιορίσει εἰς κάθε ἐκστρατεία, εἴτε ἔ-

(1) Ἐνδεικτικῶν τῶν τότε ἰδεῶν εἶναι καὶ τὸ ἀπὸ 27 Ἰανουαρίου 1822 ψήφισμα τοῦ Ἄρειου Πάγου, κατὰ τὸ ὅποιον ἠδύναντο εἰς γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τῶν φονευθέντων εἰς τὸν πόλεμον νὰ γράψωσιν ἀναφοράν εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον ἐπικυρωμένην ἀπὸ τοὺς Ἐφόρους διὰ νὰ τοὺς διορισθῇ σιτηρέσιον, καθὼς καὶ ὅσοι στρατιῶται ἐλαβῶθησαν εἰς τὸν πόλεμον καὶ ὅσοι ἔκαμαν ἀνδραγαθίας, διὰ νὰ καταγραφοῦν τὰ ὀνόματά τους εἰς τὸν Κώδικα καὶ νὰ τοὺς ἀνταμείψῃ τὸ Γένος μετὰ λαμπρὰς ἀνταμοιβὰς μετὰ τὴν ἀκόκατάστασιν τῶν πραγμάτων.»

σω, εἴτε ἔξω τῆς Πελοποννήσου· ὅσοι δὲ ἐπαρχία δὲν ἔχουσι σήμερον Καπιτάνον, δύνανται νὰ ἐκλέξωσι, τὴν δὲ ἐκλογὴν τοῦ ἐπικυροῦ ἢ Γερουσία· αὐτοὶ δὲ οἱ Καπιτάνοι νὰ ἐκλέγωσι τοὺς ὑποκαπιτάνους καὶ ὑπαξιωματικούς τῆς ἐπαρχίας των· αὐτὴν δὲ τὴν ἐκλογὴν νὰ ἐπικυρῇ ἡ Γερουσία.

γ') Ἡ Γερουσία μετὰ τῶν Στρατηγῶν καὶ Καπιτάνων τῆς Πελοποννήσου, ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐκστρατείας, νὰ ἐκλέγωσιν ἓνα ἀρχιστράτηγον, ὃν νὰ ἐπικυρῇ καὶ ἡ Ἐθνικὴ Βουλὴ.—δ') Ὁ Ἀρχιστράτηγος οὐδέποτε δύναται νὰ ἐκστρατεύσῃ ἄνευ εἰδήσεως τῆς Γερουσίας, καὶ συναινέσεως τῆς Ἐθνικῆς Βουλῆς.—ε') Ὁ Ἀρχιστράτηγος θέλει ὑπόκειται εἰς τοὺς τεθησομένους νόμους.—ς') Οἱ μισθοὶ τῶν Στρατηγῶν καὶ Καπιτάνων καὶ στρατιωτῶν θελοῦσι διορισθῆν παρὰ τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας.

(ἔπεται ἡ συνέχεια).

M.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΣ.

Ἡ ὀνησιμότης ἀνήκει εἰς τὸν ὑπέρτατον νόμον, καθ' ὃν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς πρέπει νὰ διέλθῃ ἡ ἀπειρία ἐκείνη τῶν ὄντων, τὴν ὁποῖαν ἠθέλησεν ὁ Δημιουργός. Εἰς τὴν διέλευσιν ταύτην πολλαὶ αἰτίαι δύνανται νὰ συντρέξωσιν· ἀπαραίτητον ὁμῶς ἵνα οἱ προγενέστεροι ἀφίνωσιν ἐκάστοτε τόπον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Τὸ ποτήριον χωρεῖ μέχρι τοῦ χεῖλους· ὅταν ὑπερπληρωθῇ, ἐκρέει.

Ἐν τούτοις ὁ βαθμὸς τῆς ταχύτητος, μεθ' ἧς τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐκτυλίσσεται, ἀνήκει εἰς σημαντικωτάτην ἐποψίν τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας. Ἡ κανονικὴ παλαιώσις καὶ φθορὰ διαφέρει τῆς ἀπὸ κρημνῶν καταστροφῆς. Κατὰ τὸ μέτρον τοῦτο δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν τὰς διερχομένας ἐκ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου γενεάς. Ὅσῳ ταχύτερον διήνυσαν

τόν βίον, τόσῳ ὀλιγώτερα ἐπετέλεσαν ἔργα καὶ μικροτέραν μερίδα ἀπέκτησαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ κεφαλαιωδესτάτη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐπιχειρήσις.

Συμβαίνει δὲ ὅτι, καθόσον ἡ ἀνθρωπότης προβιβάζεται ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ πολιτισμοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ ζωὴ τῶν μελῶν τῆς ἀποβαίνει μακροτέρα. Τὸ κατόρθωμα εἶναι πρὸ πάντων οἰκονομικόν, διότι αἱ μὲν γαῖαι διὰ τῆς καλλιέργειας βελτιοῦμεναι καθίστανται ὑγιεινότεραι, αἱ δὲ τροφαὶ ἀφθονώτεραι μεταξὺ τῶν ὀρθῶς ἐν κοινωνίᾳ βιούντων ἢ τῶν ἐν ἀγρίᾳ καὶ βαρβαρικῇ καταστάσει, τῶν ὁποίων τὰς τάξεις συνεχῶς ἡ πείνα ἀποδεκατίζει. Ἐν γένει δὲ ἡ βιωτικῆ, τελειοποιουμένη καὶ πρὸς τὰ ἔξω παντοειδῆ ἐφόδια τῆς ζωῆς καὶ πρὸς τὰ ἔσω, ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου ἡτοι τὰ πνευματικὰ, ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ στοιχεῖα, ἀποτελεῖ τὴν κυριωτάτην θάσιν ἐφ' ἧς ἀναπτύσσεται ἡ μακροβιότης τῶν μεγάλων ἀριθμῶν, δηλαδή ἡ κατὰ μέσον ὄρον ἐπὶ τοῦ ὅλου τῆς χώρας πληθυσμοῦ. Ἐνῶ παρὰ τοῖς ἀγρίοις κατὰ τὸ τεσσαρακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας ἀρχεται ἡ παρακμὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ σπάνιοι εἶναι οἱ ὑπερπεντηκοντούτες, παρατηροῦμεν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν ἔτει μὲν 1700 ἓνα θάνατον ἐπὶ 39 ζώντων, ἐν ἔτει δὲ 1831 ἓνα ἐπὶ 58. Ὁ μέσος ὄρος τῆς ζωῆς ἐν Γενεύῃ ἀπὸ 21 $\frac{1}{6}$ ἐτῶν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἀνέβη εἰς 38 $\frac{1}{2}$ ἔτη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος. Ἀνάλογα φαινόμενα παρὰ πάσαις ταῖς χώραις τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα, μερικωτέρα τις ἐξέτασις εἶναι ἀπαραίτητος. Ἐν γένει οἱ κατὰ τὸ 1873 ἀποβιώσαντες ἐν Ἑλλάδι ἀναβιβάζονται εἰς 36,864, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλείονες ἀνήκουσιν εἰς τὸν νομὸν Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος (5,905) καὶ οἱ ἐλάσσονες εἰς τὸν τῆς Ζακύνθου (1,405). Ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ ὁ Χάρων εἰργάσθη δραστηριώτερον ἐν τῷ νομῷ Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος (1 θάνατος ἐπὶ 25 κατοίκων), κατόπιν τοῦ ὁποίου ἔρχεται ὁ τῆς Ἀρκαδίας

(1 θ. ἐπὶ 30 κατ.), ὁ τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας (1 θ. ἐπὶ 33 κατ.), ὁ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (1 θ. ἐπὶ 36 κατ.), οἱ νομοὶ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος, Λακωνίας, καὶ Ζακύνθου (1 θ. ἐπὶ 39 κατ.), ὁ τῆς Μεσσηνίας (1 θ. ἐπὶ 40 κατ.), ὁ τῶν Κυκλάδων (1 θ. ἐπὶ 50 κατ.), οἱ τῆς Εὐβοίας, καὶ Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας (1 θ. ἐπὶ 54 κατ.), ὁ τῆς Κερκύρας (1 θ. ἐπὶ 56 κατ.), καὶ τέλος ὁ τῆς Κεφαλληνίας (1 θ. ἐπὶ 68 κατ.).

Ἄλλὰ τοῦ ἔτους 1873 ἡ θνησιμότης πρέπει νὰ σχετισθῇ πρὸς τὰς τῶν προηγουμένων ἐτῶν. Ἐνῶ αὕτη ὑπελογίζετο εἰς 1 ἐπὶ 47,7 κατοίκων τῷ 1864, ἀνέβη εἰς 1 ἐπὶ 47,6 τῷ 1864, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς 1 ἐπὶ 40,7 τῷ 1869 καὶ 1 ἐπὶ 39 τῷ 1873. Ἡ τάσις αὕτη ἀποτελεῖ ἰδιαίτερον κοινωνικὸν διαφέρον. Ὑποτιθεμένων ὡς ἀκριβῶν τῶν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως συγκεντρουμένων σχετικῶν πληροφοριῶν, τὸ σύμπτωμα πρέπει νὰ συνδυασθῇ πρὸς τοὺς ὄρους τῆς νεωτέρας παρ' ἡμῖν ζωῆς. Πῶς! Εἰς τὴν ἀρχὴν ἔτι τοῦ σταδίου ἤρχισεν ἡ ὀπισθοδρόμησις; Βεβαίως εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο εὐθύνεται ἡ γενικὴ κατὰστασις τῆς ἐπικρατείας. Ἐὰν π.χ. ὀλόκληροὶ κοινότητες ἐξαντλοῦνται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν γειτονικῶν ἐλῶν, εἰς ἐπὶ τοῦ πλείστου τῆς χώρας αἱ δυσχέρειαι τῆς βιωτικῆς ἐπιτείνονται ἐκ τῆς ἐλαττωματικῆς συγκοινωνίας καὶ διευθύνσεως, ἀναντιρρήτως ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τούτων ὡς καὶ ἐπὶ τόσων ἄλλων θεμάτων ἀλλυλεγγύη μεταξὺ τῶν γενικῶν τῆς ἐπικρατείας ἐλατηρίων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ πολιτειακὴ ἀρχὴ τῆς ἐκ διαλειμμάτων ἀναθεωρήσεως τῶν ἐλατηρίων τούτων περιβάλλεται ἄκραν σπουδαιότητα καὶ περιέχει τὴν καθόλου διοικητικὴν τοῦ μέλλοντος. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῶσι ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς θνησιμότητος καὶ τὰ ρήγματα, ἅπερ ἡ νεωτεριστικὴ τροπὴ τῶν βιωτικῶν μεθόδων ὁσημέραι ἀνοίγει ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα, ὡς τὸ Ἑλληνικὸν ὅπως οὖν ὀρμητικῶς τρέπονται πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν ὀλισθηρῶν ἀναγκῶν.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, δὲν πρέπει ὑπὲρ πολὺ ἀπολύτως νὰ ἐννοήσῃ τις τὸ ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι θνησιμότητος σύμπτωμα. Προξενεῖ τοῦτο ἐντύπωσιν ἕνεκεν τοῦ ἀποκαλυφθέντος ὀπισθοδρομικοῦ κατὰ τὸν ἡμέτερον πληθυσμὸν ἐλιγμοῦ. Ἐν τούτοις ἡ διεθνὴς ἐποψις τῆς θνησιμότητος παρέχει τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ σχετικὴν ἐνθάρρυνσιν μεγίστης σημασίας, ὡς ἀποδεικνύει ἡ ἐπομένη, ἀπὸ τελευταίων τοῦ K. M. Bloock μελετῶν κατασκευασθεῖσα, κλίμαξ τῆς Εὐρωπαϊκῆς θνησιμότητος ἐπὶ 100 κατοίκων:

Χῶραι	Θάνατοι	Χῶραι	Θάνατοι
Νορβηγία	1,83	Πρωσσία	2,69
Σουηδία	1,97	Σαξωνία	2,91
Δανιμαρκία	2,02	Ἰσπανία	2,96
Ἑλλάς	2,06	Βαυαρία	2,99
Σκωτία	2,22	Οὐγγαρία	3,06
Ἀγγλία	2,27	Ἰταλία	3,06
Γαλλία	2,30	Βυρτεμβέργη	3,16
Βέλγιον	2,40	Αὐστρία	3,25
Ὁλλανδία	2,54	Ρωσσία	3,68

Ἀπὸ τῶν ἐνδεικτικῶν τούτων δεδομένων τῆς Καταστατικῆς πρέπει νὰ σταματήσωμεν εἰς τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἀρκτικωτέρων τῆς Εὐρώπης ἐπικρατειῶν ἀντίθεσιν. Ἄφ' ἐνὸς ἡ Σουηδία καὶ Νορβηγία διατελεῖ ἐν τῇ μικροτέρα θνησιμότητι καὶ ἄφ' ἑτέρου ἡ Ρωσσία ἐν τῇ μεγαλειτέρᾳ. Πόθεν ἡ ἀπότομος αὕτη διαχώρισις τῆς ζωῆς ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ Tornea καὶ τῆς μέχρι τῶν ἐκβολῶν του Βαλτικῆς Θαλάσσης; Δὲν εἶναι μόνον τὸ κλίμα ὅπερ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ μέτρου τῆς ζωῆς. Εἶναι, ὡς παρατηρεῖ ὁ K. Legoyl κατὰ μεγάλας πιθανότητας καὶ ἡ φυλὴ. Διότι λαοὶ διαφόρου πολλὰς καταγωγῆς, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αὐτοῦ κλίματος καὶ ὑπὸ τὰς αὐτὰς φυσικὰς καὶ ψυχολογικὰς ἐπιδράσεις, παρατηρήθη ἀπὸ γεγονότων ἐπιμελῶς ἐξετασθέντων, ὅτι δὲν ἀνθίστανται ἐπίσης κατὰ τῶν θανατικῶν ἐπιρροῶν, αἱ ὁποῖαι τοὺς περικυκλοῦσιν.